

Från videovåld via www till World of Warcraft

**– en rapport om
Medierådet/
Våldsskildringsrådet
1990–2010**

”Det räcker alltså inte att läroplan efter läroplan fastslår vad skolan skall, om det inte finns rimliga förutsättningar för att verkställa.

En rimlig förutsättning är att lärarna får utbildning. Jag anser att en av förklaringarna till att medieundervisning inte bedrivs annat än fläckvis, beror på att lärare helt saknar utbildning för detta. Det är på sin plats att fråga vad som har gjorts för att anpassa lärarutbildningen så att läroplanens krav kan uppfyllas härvidlag.”

**(PITEÅMODELLEN.
VÅLDSSKILDRINGSRÅDET 1997)**

Innehåll

Inledning	4
Medielandskapet 1980–1990	6
De första åren, 1990–1995	13
Inte bara videoväld, 1996–2002	24
Digitala medier och EU-samarbete, 2002–2010	38
Tjugo år senare	77
”Det arbete som Medierådet bedrivit har varit framgångsrikt”	79
Bilaga 1. Intervjuade personer	85
Bilaga 2. Publikationer 1990–2010	86

Inledning

I december 2010 fattas beslut om att inrätta en ny mediemyndighet från 1 januari 2011, Statens medieråd. Myndighetens uppdrag blir att skydda barn och unga från skadlig mediepåverkan och stärka dem som medvetna medieanvändare. Statens medieråd övertar därmed kommittén Medierådets verksamhet, och kommittén upphör efter tjugo års verksamhet.

Detta är en kortfattad minnesrapport över denna 20-åriga verksamhet under Kulturdepartementet, unik inom såväl Regeringskansliet som svensk statsförvaltning. Avsikten är att ge inblick i en verksamhetsform som lyckats anpassa sig till ett medielandskap i dramatisk förändring, från 1990 till 2010, från videovåld, via internet till onlinespel som World of Warcraft. Förhoppningsvis kan rapporten fungera som inspiration för hur förebyggande arbete och kunskapsspridning inom statens ram kan fungera som komplement till lagstiftning.

Några av de personer som varit delaktiga i Medierådets verksamhet får också tillfälle att i intervjuform berätta om sina reflektioner kring rådets arbetsformer och medieutvecklingen i stort.

Avslutningsvis finns ett avsnitt om vilka framgångsfaktorer som bidragit till verksamhetens överlevnad, uttryckt av nuvarande ledamöter, experter och kanslipersonal.

Rapporten består av fyra sammanfogade delar:

- intervjuer med personer som medverkat på olika sätt i rådets verksamhet, ministrar, ordföranden, branschrepresentanter, samarbetspartners etc.
- en sammanfogande text om de stora dragen i rådets verksamhet

- citat ur rådets rapporter
- citat om framgångsfaktorer

Till arbetets genomförande har följande personer medverkat:

kanslichef Ann Katrin Agebäck
kommittésekreterare Jan Christofferson
ledamot Stig Roland Rask (intervjuer)
ministrar, ordförande, ledamöter, samarbetspartners m.fl. som ställt
upp för intervjuer under hösten 2010.

Medierådets formella namn är Rådet mot skadliga våldsskildringar (U 1990:03). Rådet har även arbetat under namnet Våldsskildringsrådet (1990–2004). I texten används främst förkortningen rådet alternativt Medierådet.

”Thomas har fastnat för våldscenerna i *Black Rain*. Han tycker våldscenerna i den filmen är verkliga. Men en scen, där en man fick halsen avskuren så att blodet sprutade, tycker han var lite överdriven. Han har ju själv sett samma sak i verkligheten, när en man fick halsen avskuren av en trasig flaska.”

**(MAN VILLE VARA HJÄLTE...
VÅLDSSKILDRINGSRÅDET 1998)**

Medielandskapet 1980–1990

Fram till 1980 finns två distributionskanaler för rörliga bilder i Sverige, biograf och tv.

Biografilm, som visats i Sverige sedan 1895, förhandsgranskas av Statens biografbyrå. Biografbyrån kan enligt lag förbjuda filmer för barn i olika åldrar, klippa bort scener (även för vuxna över 15 år) samt helt förbjuda filmer för offentlig visning.

Från 1956 sänds tv-program i en kanal och 1969 tillkommer ytterligare en kanal. Båda är s.k. public service-kanaler, tv i allmänhetens tjänst, och sändningarna regleras av lagar och avtal med staten.

Samhällets konsensus om vad som kan visas i det offentliga rummet är stor. I praktiken innebär det att barn, och även vuxna, lever relativt skyddade från innehåll som grovt våld och pornografi eller annat innehåll som kan anses stötande. Det råder en viss ”ordning och reda” i medielandskapet.

När videomediet introduceras i Sverige under 1980-talets första år innebär det en omstörtande förändring. Plötsligt finns det en medieform som till en början inte omfattas av någon reglerande lagstiftning, varken förhandsgranskning eller möjlighet att i efterhand pröva innehållet enligt lag.

Videofilmerna är dessutom små och lätta till formatet, och kan spridas från hand till hand, till skillnad från de äldre medierna. De kan även med lätthet kopieras. Filmer med innehåll som aldrig tidigare visats i Sverige blir nu möjliga att se för den som har tillgång till en videobandspelare. Och inledningsvis finns ett stort utbud av ytterst våldsamma filmer tillgängliga i videoformatet VHS som blir branschstandard.

Efter att tv-programmet Studio S i december 1980 visar avsnitt ur videofilmen Motorsågsmassakern startar en samhällsdebatt om

det s.k. videovåldet och dess samhällspåverkan. Debatten kommer att pågå i närmare tjugo år med en styrka och uthållighet av sällan skådat slag.

Statliga åtgärder

Som en reaktion på den kraftiga opinionen antar riksdagen redan 1981 lagen (1981:485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag, den s.k. videovåldslagen. Lagen innebär inte förhandsgranskning utan ger möjlighet till ingripande i efterhand. Lagen är ett provisorium i avvaktan på den pågående Yttrandefrihetsutredningens överväganden.

Men våldsdebatten fortsätter och omfattar med tiden även biograffilm och tv. Detta leder 1985 fram till att en utredning tillsätts, Våldsskildringsutredningen. Utredningen kommer att arbeta under fem års tid och presentera sina slutsatser i tre betänkanden (Ds U 1987:8) "Videovåld", (SOU 1988:28) "Videovåld II – förslag till åtgärder" och slutbetänkandet (SOU 1989:22) "Censurlagen – en modernisering av biografförordningen".

I slutbetänkandet föreslår utredningen ett åtgärdspaket mot det accelererande våldet i medierna och detta leder till propositionen (1989/90:70) "Våldsskildringar i rörliga bilder", som antas av riksdagen 1990.

Åtgärdspaketet innebär en respons på den opinion som under hela 1980-talet krävt restriktioner och förhandsgranskning av videovåldet. Men de föreslagna åtgärderna innebär inte förhandsgranskning av videofilmer på samma sätt som biograffilm som visas offentligt. De innefattar vissa skärpningar i lagstiftningen men främst nya metoder för att via information, utbildning och självreglering inom branschen minska problemet med våldet i medierna. Åtgärderna gäller inte specifikt skydd av barn och unga utan befolkningen i sin helhet.

Som en del av detta åtgärdspaket inrättas Rådet mot skadliga våldsskildringar (U 1990:03), senare kallat Våldsskildringsrådet och från 2004 Medierådet.

Dåvarande Utbildningsminister Bengt Göransson motiverar åtgärdsprogrammet med att ytterligare förhandsgranskning är oförenlig med yttrandefriheten och att problemet med våldsskildringar främst bör lösas genom att med kunskap bygga upp förmågan hos den enskilde medborgaren att själv hantera medieutbudet, i kombination med utökad samhällskontroll av marknaden.

Därmed sker ett klart trendbrott i svensk mediepolitik. Information och utbildning samt självreglering inom branschen förordas, parallellt med mindre omfattande lagstiftning. Beslutet kommer att visa sig bärkraftigt i framtiden när ständigt nya medier gör entré samtidigt som teknisk utveckling, internationalisering och individualisering försvårar statens möjligheter att kontrollera medieinnehåll genom lagstiftning.

"De tidiga spelen var visuellt tämligen primitiva och grova. Blod och skador visades genom grova röda pixlar som inte var 'realistiska' i någon mening. Exempel på sådana spel är Wolfenstein 3-D, Doom 1 och II, Heretic och Hexen. I takt med att grafiken förbättrats har också våldsskildringarna blivit mer 'realistiska'. Det är dock viktigt att komma ihåg att det än i dag handlar om en 'animerad' stil i denna genre; det är alltså inte fråga om spelfilmsrealism, utan snarare har detaljnivån på 'animeringsvåldet' ökat."

**(MONSTERMASSAKERN.
VÅLDSSKILDRINGSRÅDET 1999)**

.....

”En statlig censur kan leda till känslan av att staten auktoriserar en massa strunt, vilket är olyckligt. Lagen kan få effekten att den befriar den enskilde från ansvar.”

.....

Bengt Göransson (Utbildningsminister 1989–1991)

Ett av de första telefonsamtal jag fick som nyutnämnd Kulturminister kom från en upprörd pappa som berättade att hans son satt hemma och såg på våldsamma videofilmer, berättar Bengt Göransson. När han undrade vad jag skulle göra åt detta frågade jag retoriskt vad han själv avsåg att göra? Ännu mer uppretad undrade han då om inte jag tänkte ta något ansvar alls. Jag framhårdade då med att fråga om han verkligen menade att det var ett uppdrag för landets kulturminister att åka runt i stugorna för att kontrollera vilka filmer föräldrarna tillät sina barn att se?

Bengt Göransson blev Kultur- och skolminister 1982 och var det fram till 1989 då han skiftade till Utbildningsminister – ett uppdrag som han behöll till den socialdemokratiska regeringens fall 1991. Det innebar att han fick ta det politiska ansvaret för den då brännande frågan om videovåldet. Men Bengt Göranssons relation till filmen började långt tidigare. 1971 blev han chef för Folkets Hus-rörelsen som drev en stor biografverksamhet. Detta ledde i sin tur till att han blev ledamot av den statliga filmutredningen 1968–1974 och tog plats i förvaltningsrådet för Svenska Filminstitutet 1972–1982.

Jag har alltid ogillat censur utifrån ett principiellt ställningstagande, berättar Bengt Göransson. Jag tycker att människor ska ta ett större självständigt ansvar. Det gäller både producenter och konsumenter. En statlig censur kan leda till känslan av att staten auktoriserar en massa strunt, vilket är olyckligt. Lagen kan få effekten att den befriar den enskilde från ansvar. Se till exempel på socialtjänstlagen. En alldeles utmärkt lag som antogs i stor politisk enighet. Men dess baksida är att välfärden blev en rättighet som inte längre behövde diskuteras. Värden som inte är reglerade av lagar måste däremot alltid försvaras och förklaras, vilket är bra för det demokratiska samtalet.

En annan sak som också bidrog till min tveksamhet mot censur och regleringar, fortsätter Bengt Göransson, var att de bortklippta avsnitten ofta blev föremål för ett omotiverat stort intresse. Bland annat minns jag att en lokal Hem & Skola-förening hörde av sig och ville ta del av de bortklippta scenerna ur filmen "Storstadsnatt". Dessa skulle man visa när man hade en diskussionskväll för föräldrar och barn om filmvåldet. "Hur ska vi kunna diskutera våldet om vi inte får ta del av det?", var deras motivering. Det är ett problem att censursaxen skapar ett så stort intresse för de filmer som drabbas och de scener som klipps bort, menar Bengt Göransson.

På den socialdemokratiska partikongressen 1984 var hanteringen av videovåldet en stor fråga. Det hade visserligen gått några år sedan tv-programmet Studio S visat scener ur filmen "Motorsågsmassakern" och dragit igång debatten, men diskussionens vågor gick fortfarande höga och argumenten var laddade och känsloladdade. Man kan säga att Bengt Göransson i teorin förlorade debatten mot kongressens censurförespråkare, men att teknikvecklingen i praktiken kom att ge honom rätt i ett längre perspektiv.

När man förordade att videofilmerna skulle granskas på samma sätt som de filmer som distribuerades till biograferna, så kände man inte till hur biografbyrån arbetade, fortsätter Bengt Göransson. Det var inte så att de bara tittade på originalutgåvan, utan de gick igenom alla kopior som distribuerades ut till landets biografer. Inte så att man tittade igenom alla filmkopior, men om beslut fattats om klipp så klippte man fysiskt i alla kopior, och man mätte alla kopiors tidslängd. Detta var ett stort arbete, men inte ogörligt, eftersom det sällan var mer än ett 35-tal kopior som distribuerades av varje film. Att hävda att videogrammen skulle underkastas samma granskning var däremot i praktiken omöjligt. Det gick helt enkelt inte att plagiera biograffilmens censurregler. Vi var tvungade att hitta en annan modell.

Så skapades "Rådet mot skadliga våldsskildringar", även kallat Våldsskildringsrådet, som en direkt följd av att våldet numera även kunde spridas i videokassetts form. Initialt var tanken att rådet skulle granska anmälningar som kom in, men det fick ganska snart en mer konsultativ och samordnande funktion. Så formades en sakkunniggrupp som kunde slå larm, men som inte hade uppdraget att vara lagtillämpare.

Om man får tro Harry Schein så finns det bara fyra typer av filmer; fortsätter Bengt Göransson med ett roat leende; Bra filmer som går bra, bra filmer som går dåligt, dåliga filmer som går bra och dåliga filmer som går dåligt. Det är viktigt att notera att i de två mellankategorierna hittar man faktiskt inte så många filmer. Visst finns det en och annan konstnärligt högtstående film som inte får den publik den förtjänar och visst hittar vi publiksuccéer som inte redovisar någon högre kvalité, men det är faktiskt undantagen. Tittar man på årsstatistiken över mest sedda filmer så hittar man en skaplig samstämmighet mellan bra film och goda besöksiffror på våra biografier. Det känns ändå trösterikt och är en uppmuntran till att aktivt arbeta för att ge plats åt det goda, istället för att ägna sina krafter åt att bekämpa det man upplever som undermåligt”, menar Bengt Göransson.

Därför är det viktigt med en aktiv kulturpolitik, fortsätter Bengt Göransson engagerat. Det garanterar att den nödvändiga samhällsdebatten kring dessa frågor hålls igång. Till exempel har jag alltid kämpat för att behålla public service-tv. Jag ser det som ett sätt att underhålla ett mediekritiskt samtal som skapar underlag till den nödvändiga teoribildningen. Samtidigt oroas jag av att det politiska uppdraget är på väg att omdefinieras. Allt oftare hör man politiker prata om att de företräder ”skattebetalarna”. Allt mer sällan hör man att de representerar ”medborgarna”. Jag ser det som en risk att det politiska samtalet förlorar sina djupare dimensioner och reduceras till ett ytligt samtal om ekonomi. Här måste vi vara på vår vakt.

Vi lever i ett samhälle som bjuder på impulser från alla håll. Det kan leda till att vi hamnar i ett kulturbrus som gör att vi stänger av istället för att stimuleras. Därför är det viktigt att vara aktiv och inte kapitulera”, menar Bengt Göransson avslutningsvis.

Förutom inrättandet av Rådet mot skadliga våldsskildringar innebär åtgärdsprogrammet:

- höjning av maximistraffet för spridning av olaga våldsskildring
- en regional tillsynsverksamhet över videomarknaden inom Statens biografbyrå
- obligatorisk registrering av den som yrkesmässigt hyr ut eller säljer videogram
- utökad skyldighet att inlämna pliktexemplar av videogram till Arkivet för ljud och bild
- stöd till kvalitetsfilm/video via Filminstitutet

Hur ser då medielandskapet ut när Rådet mot skadliga våldsskildringar inrättas 1990?

Staten har fortfarande en viktig reglerande roll genom lagstiftning när det gäller biografilm och de tv-kanaler som sänder från svenskt territorium. Övriga tv-kanaler regleras av lagstiftningen i de länder de valt som sitt hemvist och videofilmer kan i efterhand anmälas och prövas rättsligt enligt lagen om spridning av olaga våldsskildring, som tillkom 1989.

Sedan 1987 kan tv även sändas via satellit och TV3 blir den första satellitsända kanalen i Sverige. TV3, Kanal fem (Nordic Channel), Super Channel, Sky Channel, MTV och TV4 (som 1992 blir den tredje marksända kanalen) distribueras via satellit från utlandet och mottas genom parabol eller kabel.

Tillkomsten av satellit-tv minskar videomarknaden och antalet videogramdistributörer har 1991 genom utslagning och fusioner sjunkit från ett 60-tal till ett 20-tal. Videomarknaden domineras av hyrfilmsbranschen (köpfilmerna har ännu inte slagit igenom) och marknaden har redan börjat saneras från de mest extrema våldsskildringarna, bland annat av konkurrensskäl. Det finns en tendens till att tv håller på att överta rollen från videomediet som den främsta distributionskanalen för våldsskildringar.

De första åren, 1990–1995

Enligt direktivet ska Rådet mot skadliga våldsskildringar (U 1990:03) i korthet samordna och stödja verksamhet kring medieväld samt följa och sprida information. Det ingår även uppgifter om att stödja självreglering inom videobranschen och att bekämpa otillåtna våldsskildringar (dir. 1990:40). Uppgifterna är av mycket varierande karaktär. Mångfalden och splittringen avspeglar tydligt den tidsanda som lett fram till inrättandet av rådet.

Uppgifterna är i korthet:

- att vara ett samarbetsorgan för vissa myndigheter
- att ge stöd till organisationer som arbetar med videoväldsfrågorna
- att verka för förbättring av medieutbildning i skola och lärarutbildning
- att följa marknadsutvecklingen och den tekniska utvecklingen (intressant nog nämns redan den snabba utvecklingen av dator- och tv-spel)
- att följa massmedie- och påverkansforskningen inom området
- att sprida populärvetenskaplig information
- att informera utbildningsdepartementet om effekterna av vissa lagändringar på området
- att diskutera fortsatta åtgärder för självsanering med videobranschen
- att föreslå projekt för forskning, utbildningsväsende och föreningsliv om t.ex. videokonsumtion, nya medieprogram eller kvalitetsinbrytningar på videomarknaden
- att bekämpa otillåtna våldsskildringar i nära samarbete med myndigheter som polisen och den nya tillsynsorganisationen inom Statens biografbyrå

Direktivet innehåller ingen uppgift om slutdatum för kommitténs arbete, vilket är brukligt i kommittédirektiv. Det finns inte heller något krav på att lämna del- eller slutbetänkanden. Underförstått verkar det finnas en förhoppning om att problemet med extrema våldsskildringar genom åtgärds paketet kommer att lösa sig under några års tid och att kommitténs uppgift därmed ska upphöra.

Rådet antar arbetsnamnet Våldsskildringsrådet. I rådet ingår främst representanter för de statliga myndigheter som rådet har till uppgift att samordna; Skolöverstyrelsen, Socialstyrelsen, Statens biografbyrå, Brottsförebyggande rådet, Statens ungdomsråd, Arkivet för ljud och bild och Barnmiljörådet. Dessa företräds i rådet av myndigheternas chefer. Experter på mediepåverkan och sakkunniga från berörda departement knyts också till rådet.

"Kvinnor ser på kroppsspråket och känslorna och förstår sig mer på karaktärerna än männen. De ser mer på själva handlingen. De flesta killar vill att det ska hända mycket i filmerna. Om det är för mycket känslor och dialog, så blir filmen för kvinnlig. Det finns givetvis undantag. Alla tjejer gillar inte känslor och dialog och det är heller inte alltid som killar ser på action. De har faktiskt också känslor."
(TUSEN FLICKOR. VÅLDSSKILDRINGSRÅDET 2000)

Skriftserien och Flödet

De första fem åren präglas av ett grundläggande arbete. Kontaktnät byggs med andra myndigheter och med aktiva videovåldsgrupper ute i landet. Efterfrågan på information visar sig vara stor, men det sker en gradvis förskjutning från aktionsgrupper mot videovåldet till mer etablerade institutioner, t.ex. skolor och lärarutbildningar.

Forskningen kring mediepåverkan följs och resultaten sprids i populärvetenskaplig form. En skriftserie börjar produceras tillsammans med ett återkommande informationsblad, Flödet.

Skriftserien kommer att förbli en viktig stomme i rådets verksamhet och under de fem första åren utkommer tolv rapporter. Även Flödet kommer att leva kvar i många år tills det 2004 ersätts som informationsspridare av en modern webbplats.

Flera rapporter avspeglar uppdraget att hitta vägar för att motverka negativa effekter av våldsskildringar genom mediekunskap i skolan, konsumentinformation på videofilmer och etablering av medieverkstäder. En ökad kunskap om påverkansforskningen är också tydlig – hur skadligt är videovåldet, hur påverkar det och vilket samband finns med våldet i verkligheten?

Rådet presenterar även ett betänkande, (SOU 1993:39) ”En gräns för filmcensuren”, med förslag om att införa en 18-årsgräns på biograf. Rådet är dock splittrat i frågan och förslaget leder inte till vidare åtgärder.

Intressant att notera är att rådet redan i början av 1990-talet utkommer med en skrift om datorspel och en om BBS-kommunikation på internet.

Rapporter 1991–1995

- Mediekunskap i skolan. 1991.
- Om datorspel. 1991.
- Min syn på våldet i bildmedierna. 1992.
- Konsumentinformation om videogram. 1992.
- Om medieverkstäder, lokal-tv och annat. 1993.

- SOU – En gräns för filmcensuren. 1993.
- Kontroll, granskning och censur av film. 1993.
- Samtal i Hollywood. 1993.
- Våldsfilmerna på Folkets Bio. 1994.
- Våldsskildringar i tv-nyheter. 1994.
- Våldet i bildmedierna. 1995.
- BBS-kommunikation. Vad är det? 1995.
- TV-bundsförvant eller fiende. 1995.

.....

”Det var viktigt för mig att göra bilden mer komplex och att problematisera. Genom att lyfta fram nya aspekter på våldet tror jag att vi bidrog till den successiva dämpningen av den ensidiga inriktningen på videoskildringar som så länge varit rådande.”

.....

Richard Lagercrantz (Huvudsekreterare i rådet 1990–1995)

Våldsskildringsrådet bildades som ett alternativ till lagstiftning, berättar Richard Lagercrantz. Det som låg bakom var mediedebatten om videovåldet och föräldrars oro över vad som erbjöds. Videovåldet var den helt dominerande frågan under en lång följd av år, minns han.

Richard Lagercrantz var huvudsekreterare i Våldsskildringsrådet under dess första fem år i början av 1990-talet. Innan dess hade han haft olika uppdrag inom Regeringskansliet. Han satt bland annat med i statsrådsberedningen under Olof Palme och var ledamot i Barn- och ungdomsdelegationen.

Våldsskildringsrådet tillsattes för att följa utvecklingen och föreslå åtgärder, berättar Richard Lagercrantz vidare. Man kunde hänvisa till vår kunskap inom området och att vi förde samtal med branschen. Ganska snart kom vi

igång med vår utgivning av olika rapporter. Genom att läsa förorden till dessa får man en god inblick i den tidens debatt, menar han.

Rådet hade tidigt ambitionen att försöka vidga perspektivet från videovåld till andra liknande företeelser. Framför allt var våldet i tv-nyheterna ett område som man lyfte fram genom att göra analyser av olika nyhetsprogram. Richard Lagercrantz menar att det fanns en tendens att alltmer imitera actionfilmen för att göra häftiga nyhetsprogram. Inslagen från olika oroshärdar bildsattes allt oftare med hjälp av snabba kameraåkning, blinkande blåljus och tju-tande sirener.

Vi hade många möten med tv-ledningar och diskuterade bland annat den så kallade "klockan-nio-regeln", minns Richard Lagercrantz. Den handlade om att tv-kanalerna frivilligt åtog sig att inte visa våldsamma, eller på andra sätt skrämmande, scener innan 21.00 på kvällen. Idag ser man inte mycket av sådana restriktioner, konstaterar han eftertänksamt.

En annan skrift som Richard Lagercrantz minns med stolthet var en antologi där ett antal psykologer och psykoanalytiker fick skriva om sin syn på våldet. Flera av dem erinrade om att våldet kan uppfattas på olika sätt beroende på vad man har upplevt och har i bagaget. Inte minst hänvisningen till Bettelheims klassiska bok om våra folksagor kom att ha betydelse i detta sammanhang. Många sagor har ju ett ganska förfärligt innehåll, men det kan ändå vara viktigt för ett barns utveckling att ta del av dem. De kan fånga upp viktiga aspekter på det mänskliga livet som kan vara svåra att synliggöra på andra sätt.

Det var viktigt för mig att göra bilden mer komplex och att problematisera, berättar Richard Lagercrantz. Genom att lyfta fram nya aspekter på våldet tror jag att vi bidrog till den successiva dämpningen av den ensidiga inriktningen på videokildringar som så länge varit rådande, tror han.

Richard Lagercrantz bidrog själv till rapportflödet med en bok som visade vilka system för skydd av barn och unga som man använde sig av i andra länder. Han insåg att det blev alltmer viktigt för rådet att de frågeställningar man arbetade med, och de insatser man beslutade om, sattes in i ett internationellt perspektiv.

Vi gav även ut en liten skrift som handlade om BBS-kommunikation där vi berättade om den nya teknik som så småningom skulle utvecklas till internet, berättar Richard Lagercrantz. Vi hade känslan av att detta skulle växa och berättade därför ivrigt om hur lokalsamtal skulle kunna koppla samman hela världen. Hade vi använt ordet internet i titeln hade den förmodligen blivit en klassiker, skrattar Richard Lagercrantz.

Efter sina år på Vårdsskildringsrådet blev Richard Lagercrantz projektledare för det så kallade Välfärdsprojektet under Margot Wallströms ledning på Socialdepartementet. Där kom han att under flera år arbeta med liknande frågor, eftersom många av de debattböcker man gav ut hade teman som anknöt till de erfarenheter han gjort på Vårdsskildringsrådet.

När man beskriver barn och ungas situation i samhället så är det ofrånkomligt att man kommer in på mediernas roll, konstaterar han.

Vårdsskildringsrådet bytte så småningom namn till Medierådet och fick delvis andra uppdrag och nya riktlinjer. Dock har många av de värden som initierades från början levt kvar i arbetssätt och strategier. Richard Lagercrantz är positiv till att det kommer att etableras en myndighet på medieområdet. Han menar att föräldrar har glädje av att det finns åldersgränser för delar av medieutbudet och att det är en tillgång för skolan att ha en kunskapsbank som man kan vända sig till.

Men man måste arbeta utifrån ett brett perspektiv, avslutar Richard Lagercrantz. Det handlar om att se helheter och att stå nära de forskare som funderar på problematiken.

.....

Ökad mediekunskap

I rådets uppdrag ingår att verka för en förbättrad medieutbildning i skola och lärarutbildning. Uppdraget kommer att förbli centralt under alla år, och öka i betydelse ju mer komplext medielandskapet blir. Samtidigt är det en mycket svår och stor uppgift, som främst ligger på andra betydligt större myndigheter att ansvara för.

Rådet arrangerar flera regionala konferenser ute i landet, ibland med medverkan av statsråd och statssekreterare. Man ger även ekonomiskt stöd till konferenser och föreläsningar som anordnas av aktionsgrupper mot våldsfilmerna och pornografi samt till mediepedagogiska föreningar.

.....

”Jag menar inte nödvändigtvis att mediekunskap ska vara ett eget ämne i skolan, men det finns många faktorer som pekar på nödvändigheten av att ge det en större plats.”

.....

Cecilia von Feilitzen (Expert i rådet 1990–2003)

Det kommer allt mer forskning som visar på kopplingen mellan barn och ungas ”verkliga” liv och det som händer på nätet, berättar Cecilia von Feilitzen. När utvecklingen går mot en tilltagande liberalisering, tillgänglighet och därmed konsumtion är det viktigt att uppmärksamma rapporter från bland annat USA som indikerar att de barn som har en stark konsumtionsorientering blir mer ångestladdade än andra barn. Det bör stämma till eftertanke och leda till slutsatsen att det är barn och ungas hela livssituation som behöver förbättras – inte bara deras medievanor och on-line-beteenden.

Cecilia von Feilitzen är forskare i medie- och kommunikationsvetenskap vid Södertörns Högskola och en av dem som har den längsta erfarenheten av

rådets arbete. Hon satt med som expert på frågor som berör forskning om barn, unga och medier i femton år, från det att rådet startades och fram till 2006.

Inledningsvis var vi en ganska inåtvänd grupp som bestod av representanter för några av departementen och liknande institutioner. Vårt arbete riktade sig i första hand till myndigheter och andra officiella organ. Våra möten handlade om att vi delgav varandra vad som gjordes inom olika sektorer och vad som hänt sen sist. Denna informationsrunda var viktigt för samordningen av de olika initiativen. Självklart diskuterade vi även vad rådet skulle göra framåt. Detta ledde bland annat till att rådet startade en skriftserie med rapporter kring olika ämnen, stödde några relevanta forskningsprojekt och diskuterade tidningarnas rapportering om ungas medievänor via de pressklipp som serverades oss regelbundet.

Det är inte givet att rådet bildades som ett svar på att regleringar och lagstiftning inte var möjlig, menar Cecilia von Feilitzen, för samtidigt som rådet inrättades införde man t.ex. förhandsgranskning av videofilmer i Storbritannien. Kanske behöver vi påminnas om att i vissa avseenden har Sverige t.o.m. gått längre än många andra när det gäller regleringar. Till exempel har vi ett förbud mot reklam som riktar sig till barn, vilket vi är ensamma om tillsammans med Norge och provinsen Quebec. Sverige är också mycket aktivt t ex i kampen mot barnpornografi.

Cecilia von Feilitzen har bidragit med viktig kunskap om internationell forskning och hur man tänker och agerar i andra länder. Det fortsätter hon med inom ramen för det stora forskningsprojektet EU Kids Online, som inkluderar i stort sett alla unionens medlemsstater, och som vetenskaplig koordinator för The International Clearinghouse on Children, Youth and Media som är ett internationellt informations- och kunskapscentrum vid Nordicom, Göteborgs universitet.

I takt med mediernas utveckling så har också forskningen kring densamma förändrats, fortsätter Cecilia von Feilitzen. På 1970-talet hade man t.ex. en stark tro eller t.o.m. övertro på mediernas makt – något som ifrågasattes på 1980-talet när man mer pratade om människans makt att tolka mediernas budskap. Jag menar att det är viktigt att man inte bara studerar individen och utgår från att hon/han är en aktör som alltid klarar allt,

utan också arbetar med analyser på högre plan. Forskningen måste anlägga dessa två perspektiv parallellt, dvs. betrakta barn och unga som kreativa och självständigt skapande, samtidigt som man inser att de är utsatta för påverkan på strukturella plan.

För att stärka barn och unga i deras roll som medieanvändare har rådet hela tiden haft en ambition att uppmuntra medieutbildningen inom olika skolformer och även utanför skolan. Det är en fråga som med jämna mellanrum har dykt upp på agendan. Redan i radioutredningen 1965 fanns det en mängd innovativa förslag i det avseendet, men det är inte speciellt mycket som har hänt. Det finns undersökningsresultat från 1990-talet som redovisar sämre siffror när det gäller mediekunskapens plats i skolan än om man jämför med 1970-talet, vilket indikerar att vi snarare går bakåt i det avseendet.

Dessa områden är fortfarande frivilliga delar av lärarutbildningarna, fortsätter Cecilia von Feilitzen, vilket leder till att bara några få läser dem. Jag menar inte nödvändigtvis att mediekunskap ska vara ett eget ämne i skolan, men det finns många faktorer som pekar på nödvändigheten av att ge det en större plats. Vi ser ett behov av skydd av de mindre barnen och av förbättrad information till de något äldre. Det handlar inte nödvändigtvis om så grova saker som våldspornografi och extremvåld, utan snarare om behovet av en dialog kring t.ex. mobbning på nätet, kring det olämpliga i att lägga ut bilder från fester – och hur många tänker på att hur man framställer sig själv kan påverka möjligheten att få jobb när moderna arbetsgivare "googlar" de arbetssökandes namn? Men det finns också frågor av ekonomisk och juridisk art, t.ex. risken att bli lurad ekonomiskt, problematiken kring att de digitala spår man lämnar kan utmynna i personifierad reklam – och hur många tänker på att Facebook äger det material som publiceras där?

.....

Allmänna arvsfonden

Under de två första åren av rådets verksamhet öronmärker Allmänna arvsfonden fyra miljoner kronor för projekt om våldsskildringar och mediekunskap. 1994 utger dåvarande Civildepartementet en katalog över de 36 våldsskildringsprojekt som fått arvsfondsstöd.

I slutet av 1995 tillkommer Arvsfondens "Tittarmaktsprojektet", på gemensamt initiativ av Socialministern och Kulturministern. Titeln på satsningen ger en markering av syfte och innehåll, projekten ska bidra till att stärka mediekonsumenten i sin kritiska roll. Två miljoner kronor avsätts till projekt om medier och våld och rådet deltar i bedömning och uppföljning av de beviljade projekten.

1995 utger Kulturdepartementet "En handbok i fyra kapitel om Våldsskildringar i våra medier" i samråd med rådet.

Samordna myndigheter

Redan från början visar sig uppdraget att samordna verksamhet mellan de i rådet företrädade myndigheterna svårt. Ett skäl är att myndigheter är självständiga enheter, som inte kan styras av ett råd. Flertalet av myndigheterna i rådet arbetar inte heller primärt med medier och våldsskildringar. I stället fungerar rådsmötena som informationsforum och startpunkt för samarbetsprojekt mellan rådet och enskilda myndigheter.

Rådets förebyggande informationsverksamhet väcker intresse även utomlands. Med Sveriges inträde i EU 1995 förstärks informationsutbytet. Samtidigt växer uppgiften att följa den skenande marknadsutvecklingen, inte minst dess internationalisering.

"Efterlyst är det våldsammaste programmet i denna studie. Vad det gäller den rena mängden våldsskildringar överträffar det samtliga andra program. Våldet är också betydligt mer grafiskt detaljerat än i de amerikanska programmen. Detta beror förstås på att våldsskildringarna i *Efterlyst* är rekonstruktioner och inte autentiskt material. Programmakarna kan göra våldet precis så detaljerat som de vill, och uppenbarligen vill man göra våldsskildringarna ganska påträngande."

(VECKANS BROTT. VÅLDSSKILDRINGSRÅDET 2000)

Inte bara videovåld, 1996–2002

Under andra delen av 1990-talet sker en gradvis förskjutning av samhällsdebatten från videovåld till medieutvecklingen i stort. Debatten om enstaka våldsscener och våldsfilmerna övergår till att omfatta det kontinuerliga flödet av våldsskildringar, inte minst i de nya tv-kanalerna. Sändningstiderna för tv-kanalerna utökas, liksom kommersialiseringen och internationaliseringen av tv-sändningar. Även våld i datorspel och det ökande spelandet kommer att dominera samhällsdebatten.

Debatten förändras även genom att handla mer om vad som är olämpligt för barn än vad som är i lagens mening olagligt. Kontaktytan mellan unga tittare och medievåld har ökat genom att de nya distributionsformerna är tillgängliga i hemmet och inte främst på biograf, dvs. i det offentliga rummet. Tillgången till internet från mitten av 1990-talet innebär att tillgången till både våldsskildringar och annat s.k. vuxet innehåll blir alltmer gränslös.

Videomarknaden domineras alltmer av filmer som tidigare visats på biograf och därmed godkänts av Statens biografbyrå. Ikraftträdandet av Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) 1992, med dess utvidgning av grundlagsskyddet även till rörliga bildmedier, stadfäster samhällets inställning och allt färre våldsfilmerna fälls därefter som olaga våldsskildring.

Medievåldets påverkan

Rådets produktion av skrifter fortsätter. Takten ökar, liksom spänningen i innehållet. Två av rapporterna innebär en kvantitativ genomgång av omfattningen av våld i tv-program (1996 och 1999). Andra fokuserar på användarens upplevelser av medier och skrivs av psy-

koanalytiker och ungdomsterapeuter. Några av rapporterna innebär uppföljning av delar av åtgärdspaketet, till exempel tillsynsverksamheten inom Statens biografbyrå och den s.k. medföljarregeln, lagen om att barn får gå på bio med högre åldersgräns i sällskap med vuxen.

I rapporten "Argument i repris" görs en kritisk granskning av medierapporteringen om våld i media. Medierna gör genomgående en koppling om ett direkt samband mellan medieivåld och våldet på gator och torg. Forskningen i stort ger dock inte stöd för denna förklarade slutsats, utan ser mediepåverkan som en liten del av alla de faktorer som påverkar barn under deras utveckling och uppväxt.

Märkligt nog kommer det råd som tillsattes för att motverka såväl medieivåld som det faktiska våldet att få en viktig roll i nyanseringen av denna koppling. Långsamt vinner forskningens slutsatser gehör och vid 2000-talets början gör medierna alltmer sällan en självklar koppling mellan ungdomsbrott i samhället och våldsamt medieinnehåll.

"Stora personliga brister hos elever som inte får stöd och hjälp är vanligt i dag. Det yttrar sig i självdestruktivitet och bristande medmänsklighet. Barn och ungdomar mobbas och rasism och även nazism visar upp sig både här och där. Medmänsklighetsträning i någon form borde ingå i undervisningen på varje svensk skola."

(STÄNG INTE AV! VÄLDSSKILDRINGSRÅDET 2001)

.....

”Vi kan notera att samtidigt som det påhittade våldet har ökat enormt och blivit allt grövre så har vår acceptans av ”vardagsvåldet” – alltifrån barnaga och familjevåld till skolgårdsslagsmål och mobbning – blivit allt mindre.”

.....

Cecilia Modig (Ordförande i rådet 2000–2003)

Det finns en generell skepsis mot medier hos många människor, menar Cecilia Modig. En känsla av att man behöver försvara sig för att inte bli ett offer. Någon slags hatkärlek som bygger på en rädsla att medierna ska ta makten över vår tid och vår tanke, samtidigt som vi dras till de mediala arenorna för att känna oss delaktiga i samhället och få bekräftelse.

Cecilia Modig har en brokig yrkesbakgrund. Efter att ha utbildat sig till socionom på 1970-talet arbetade hon med barn- och familje frågor i olika sammanhang. Hon fortsatte som socialjournalist och redaktör för ”Pocket-tidningen R”, utredare för kommunförbundet och socialstyrelsen, samt lärare på Socialhögskolan, innan hon lockades in i politiken som pressekreterare åt Anna Hedborg när hon var Socialförsäkringsminister och politiskt sakkunnig åt Pierre Schori på utrikesdepartementet. För att sedan återvända till det socialpsykologiska arbetet som chef för Rädda Barnens Centrum för Barn och Ungdomar i kris. Numera är hon konsult med egen verksamhet.

Jag antar att det var på grund av att jag arbetat med både sociala och mediala frågor som jag befanns lämpad att bli ordförande i Medierådet 1996, berättar Cecilia Modig vidare. Jag kom in i ett skede då medielandskapet var i snabb förändring. Debatten om videovåldet hade ännu inte klingat ut. Det florerade fasansfulla berättelser och ibland lät det nästan som om det fanns en inbyggd ondskas maskin. Samtidigt får man inte för-ringa att det fanns en realistisk och berättigad oro för att barn och unga nu kunde se grova våldsskildringar ensamma hemma. Biografvaktmästarnas tid som vaktare mot de alltför skrämmande våldsskildringarna var ute nu när allt kunde ses hemma vid videoapparaterna.

Politikens reaktion på den här typen av problem har traditionellt sett varit lagstiftning, regleringar och förbud. Men det är svårt att lagstifta i frågor som rör yttrandefrihet. Dels för att det innebär mycket svåra gränsdragningar och dels för att det kräver inskränkningar av grundlagsskyddade rättigheter.

Finns det annat att göra än att lagstifta var den fråga som Våldsskildringsrådet ställde sig. Kan man i stället bidra till medvetna och kritiska mediekonsumenter, uppmuntra branschen till självanserande och stärka föräldrars och lärares kunskaper? Det sättet att tänka var framsynt, menar Cecilia Modig, det har inte minst nätets uppdykande på scenen senare bekräftat. Att "gilla läget" om än motvilligt – kan vara ett bättre sätt att skydda barn och unga från att bli offer för skadligt medieinnehåll än att stänga av. Låt oss se filmerna och resonera om dem tillsammans.

Frågan om vad som är skadligt medieinnehåll är inte lätt att besvara på ett entydigt sätt. Visst kan barns och ungas världsbild påverkas av en massiv konsumtion av film där våld och hämnd är lösningen på alla problem. Samtidigt visar alla undersökningar att relationerna mellan fiktivt våld och verkligt våld är svåra att bitta. Vi kan notera att samtidigt som det påbittade våldet har ökat enormt och blivit allt grövre så har vår acceptans av "vardagsvåldet" – alltifrån barnaga och familjevåld till skolgårdsslagsmål och mobbning – blivit allt mindre. Och även om man på vissa områden ser en ökning av antalet våldsbrott så kan man inte säkert påstå att det faktiska våldet i samhället ökar eftersom anmälningsbenägenheten – vår ökade ovilja att acceptera våld – också ökar. Men även om det fiktiva våldet inte påverkar människor i allmänhet, så visar det sig ändå att redan våldsbenäigna personer kan använda sig av våldsskildringar som någon slags stimulans som förstärker den tendensen.

Om man kan begränsa de grövsta våldsskildringarna så är det av godo, menar Cecilia Modig. Det är inget litet problem bara för att det är ganska få som påverkas till att begå våldsbrott. Det är inte en negligierbar grupp, utan en grupp som orsakar stor skada för sig själva och andra.

Cecilia Modig menar att nyhetsvåldet, där det inte finns någon försoning, kan vara svårare att hantera för små barn än det fiktiva våldet. När det verkliga våldet spelas upp medan föräldrarna oberört sitter och fikar så skapar det ett större problem. Små barn måste skyddas så att de inte blir ett offer i den

meningen att de blir avtrubbade av att tvingas bygga upp försvar mot det de inte kan förstå. Den amerikanske forskaren Neil Postman hävdade redan på 1980-talet att om barn ska utveckla förståelse och empati bör de leva i en värld av sagor och myter till dess att de blir läskunniga. Då bygger de upp ett system av värderingar som gör att de kan hantera och förstå information om verkligheten. Om världen kommer in i vardagsrummet innan dess har de inte några referenser att hantera den med.

Medier betyder enormt mycket för barn och unga, konstaterar Cecilia Modig. Därför är det viktigt att den nya mediemyndigheten följer utvecklingen på den arenan. Allt annat skulle vara ett svek mot både barn och vuxna. Även de mest ambitiösa föräldrar är chanslösa att själva kunna följa utvecklingen. Att vara en länk mellan forskningsfronten och föräldrar och skola är en självklar uppgift för en statlig myndighet.

Cecilia Modig betonar också att man måste vara kommunikativ och arbeta med kontaktgrupper med "nära-barn-professionella" och barn och unga runt om i landet. Genom att ha bra kontaktytor utåt mot verksamheter som skola, fritidsverksamhet, organisationer och forskarsamhället fångar man upp vad som efterfrågas och vad som oroar. Man får tillgång till både positiva nyheter och tidiga larmsignaler. Forskare, praktiskt verksamma, och barn och unga är de tre viktigaste grupperna att interagera med, menar hon.

Lockelsen att finnas med i medier är enorm hos både barn och vuxna, vilket vi bland annat ser i tv-serier där människor blottar sina familjeproblem, ekonomiska svårigheter eller oförmåga att städa sina hem. Producenter av sådana program är skickliga på att bygga upp en känsla av intimitet och få människor att glömma att de i själva verket står på en scen och deltar i ett drama som någon utanför deras kontroll regisserar och hittat på. Det är mycket viktigt att vuxna tar ansvar för barns medverkan i dessa sammanhang. Vuxensamhället måste etablera anständiga etiska regler för att motverka exploatering av barn och unga i media. Samtidigt får man förstå att drömmen om "fifteen minutes of fame" är oerhört stor. Denna dröm borde bejaktas, utan att det blir destruktivt – kanske genom att skapa arenor där drömmarna kan leva och där barn och unga själva kan ha kontrollen, föreslår Cecilia Modig till sist.

.....

Ungas egna röster

Ett trendbrott, både för rådet och i samhällsdebatten om medieviolens, är att flera av skrifterna utgår från ungdomars egna upplevelser och berättelser. Därmed inleds en viktig förändring i rådets arbete. Från ett fokus på befolkningen i allmänhet inriktas arbetet alltmer på hur unga människor påverkas av medier. I det tilläggsdirektiv som rådet får 2003 kommer denna inriktning att stadfästas, uppdraget gäller från dess enbart barn och unga under 18 år.

1998 görs en rapport, "Man ville vara hjälte", bland ungdomar som dömts för våldsbrott om deras erfarenheter av verkligt och fiktivt våld. Ytterligare en rapport, som bygger på utåtagerande pojkars erfarenheter kring filmvåld, "Stäng inte av!" produceras 2001. Ungefär samtidigt görs en undersökning bland tusen unga flickor om deras filmvanor och inställning till våld på film, "Tusen flickor". I "Popcorn" får ungdomar själva skriva om sina tankar om våld på film.

Sammantaget ger dessa rapporter en bild av medieviolens som en liten, men ytterligare, belastning för dem som redan är i riskzonen för brott och aggressiva handlingar. Andra orsaker, som det sociala och psykosociala bagage som ungdomarna bär på, framstår som klart tyngre faktorer bakom våldsbrott. Rådets rapporter bekräftar därmed

den bild som forskningen om våldspåverkan blivit alltmer enig om.

Rapporterna visar också på tydliga skillnader i hur flickor och pojkar upplever medieväld. Dessa genusskillnader kommer att vara tydliga i alla rådets kommande rapporter där unga själva får komma till tals.

Rapporter 1996–2002

- Inre och yttre hotbilder. 1996.
- 40 timmar i veckan. 1996.
- Jakten på videoväldet. 1996.
- Toppmötet. 1996.
- Argument i repris. 1997.
- Mediekunniga lärare? 1997.
- Piteåmodellen. 1997.
- Man ville vara hjälte. 1998.
- Gränslöst. 1999.
- Monstermassakern. 1999.
- Tusen flickor. 2000.
- Veckans brott. 2000.
- Våldsamt populärt. 2000.
- Stäng inte av! 2001.
- Tillsammans. 2002.
- Popcorn. 2002.

Filmen "Dog han?"

1997 kommer rådet att vidga sin verksamhet till den medieform som arbetet handlar om: rörliga bilder. Tillsammans med Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Rädda Barnen och Riksförbundet Hem & Skola produceras en 25 minuter lång film, "Dog han?". Filmen är avsedd som diskussionsunderlag i skolan om förhållandet mellan våld i media och våld i verkligheten. Filmen regisseras av Kjell Sundvall och innehåller intervjuer med actionskådespelaren Dolph Lundgren. En detaljerad lärarhandledning medföljer.

Självsanering inom branschen

Uppgiften att etablera en nära kontakt med branschen kring självreglering växer påtagligt under andra delen av 1990-talet. Avsaknad av lagstiftning eller lagstiftningens minskande roll verkar öka branschens behov av en samtalspartner när det gäller självsanering och självreglering. Kontakten verkar underlättas av att rådet inte utgör en tillsynsmyndighet. Främst gäller dialogen datorspelsbranschen.

Dialogen leder efter EU-konferensen i Stockholm 2001 fram till att den europeiska datorspelsbranschen enas om en gemensam åldersmärkning av datorspel, PEGI.

Konferenser om medieundervisning

Rådet deltar i ett antal konferenser om medieundervisning i skolan, arrangerade av Sambandet, förbundet för mediepedagoger och medieverkstäder, "Medier i skolan – inte bara knappar", i olika delar av landet. Parallellt gör rådet en inventering av medieutbildningen vid landets lärarhögskolor. Resultatet presenteras för berörda högskolor och för Utbildningsdepartementet, med avsikt att skapa en dialog om förbättringar.

Begäran om översyn

I slutet av 1998 överlämnas en rapport till statsrådet Marita Ulvskog med begäran om en översyn av rådets kommittéform, sammansättning och arbetsuppgifter. Rapporten omfattar verksamheten 1990–1998 och pekar på behovet av en modernisering av uppdraget eftersom vissa arbetsuppgifter växt i angelägenhetsgrad medan andra slutförts eller ses som problematiska.

Växande nätverk

Allt fler aktörer börjar intressera sig för rådets verksamhetsområde och rådet inbjuds att delta med faktaföreläsningar i olika orga-

"Men något som rörde mig ännu mera var hur folket runt om mig reagerade när allt hände. Jag satt nämligen i en biograf och såg den filmen. När tjejen i filmen blev våldtagen och slagen av två killar började vissa människor i salongen att skratta. De lade inte heller av utan fortsatte hela tiden. Det gjorde mig så förbannad. Jag hade lust att gå fram och säga till dem. Hur har man mage att börja skratta när något sådant händer? Det kan lika gärna hända en själv."

(POPCORN. VÅLDSSKILDRINGSRÅDET 2002)

nisationer/kommuners konferenser om våld i media runtom i landet. Det sker även en ökning av möten och gemensamma aktiviteter med andra myndigheter, ideella organisationer, medieföretag och forskarvärlden. Till de senare hör det nystartade UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen (i dag International Clearinghouse on Children, Youth and Media) vid Nordicom, Göteborgs universitet.

Skadliga våldsskildringar

Begreppet skadliga våldsskildringar, som är ett centralt begrepp i rådets direktiv och namn, möts av allt fler ifrågasättanden i mediedebatten men också i rådets möten med allmänhet och forskarvärld. Under 2000 sammanställer rådet ett underlag i frågan för en intern diskussion om begreppet. Långt senare, 2009, inbjuder rådet forskare från olika discipliner till ett rundabordssamtal i frågan. Begrep-

pet upplevs som problematiskt och tolkningsbart, beroende på vilken forskningstradition som används.

Ökat uppdrag om självreglering

Med anledning av en ny EU-rekommendation om ökad konkurrenskraft inom industrin för audiovisuella medier genom självreglering och skydd av barn får rådet 1998 ett tilläggsuppdrag (dir. 1998:110). En informationsbroschyr produceras "För barn och mänsklig värdighet. Självreglering av audiovisuella och elektroniska medier", som sprids till branscherna för tv, datorspel och internet. Enligt direktivet lämnar rådet därefter årliga rapporter till Kulturdepartementet och Näringsdepartementet om hur självregleringen inom audiovisuella medier utvecklas i Sverige.

"Varför tittar man på film? För min del är det äventyret att kastas in i en annan verklighet, fascinerar, beröras, bli skrämmd, upptäcka sanningar om sig själv som man endast ser i andras sällskap, i en film eller bok. Och vad berör om inte våldet? Vad fascinerar om inte våldet och skräcken?"

(POPCORN. VÅLDSSKILDRINGSRÅDET 2002)

.....

”Jag tror att det finns ett behov av att skydda barn och unga, men formerna är föränderliga.”

.....

Ewa Thorslund (Ledamot i rådet 2003–2010)

Jag tror att det finns ett behov av att skydda barn och unga, men formerna är föränderliga, menar Ewa Thorslund. De faror vi pratar om i dag är kanske inte aktuella om tio år och det kommer nya saker i morgon som vi inte känner till idag. Därför är det viktigt att våra åtgärder syftar till att bygga upp de unga och stärka dem i rollen som mediekonsumenter. De behöver stöd så de kan utvecklas till sunda och genomtänkta användare, som själva kan dra sina gränser när det behövs, menar hon.

Ewa Thorslund arbetar idag som konsult med it- och telekomindustrins branschorganisation som huvudsaklig uppdragsgivare. I den rollen har hon haft anledning att fundera mycket över ungas nätanvändning. Inte minst har integritetsfrågorna engagerat henne och hon har skrivit flera böcker i ämnet. Dessutom är hon vice ordförande i kampanjen ”Surfa Lugnt” och ledamot av Medierådet sedan 2009.

För några år sedan var jag med och skapade en broschyr om ungas mobilanvändning som Medierådet gav ut, berättar Ewa Thorslund vidare. Det var min första kontakt med rådet och från allra första början upplevde jag dem som seriösa och mycket enkla att samarbeta med. Jag tyckte också att det man producerade var trovärdigt och fick ett bra utfall. Vårt samarbete ledde till att jag kom med i referensgruppen för EU-projektet och att jag engagerades som föreläsare på Medierådets seminarierturnéer. Vi kom också att samarbeta kring boken ”Säker på Nätet” som gavs ut 2007 av Bonniers i samverkan med Medierådet, Rikskriminalen, Bris och Friends. Som ledamot har jag de senaste åren dessutom fått se arbetet lite mer inifrån, vilket snarast har förstärkt mitt intryck. Medierådet är seriöst, det är ordning och reda, mötestiden används väl och det är bra avrapporteringar – och man har en bra sammansättning av ledamöter som skapar ett öppet klimat och leder till bra dialoger.

Ewa Thorslund menar att nyckeln till Medierådets framgång har varit att man haft en så balanserad inställning till ny teknik. Man har inte varit rädd för det

nya och har heller inte fastnat i att bygga upp stängsel mot olika former av identifierade faror. Denna balans har skapat en trovärdighet som inneburit att man har kunnat bygga upp samarbeten med olika parter – alltifrån forskare till näringsliv, myndigheter och organisationer. Det är inte självklart från industrins sida att samarbeta med statliga aktörer, konstaterar Ewa Thorslund. Det kräver att man är trovärdig i sina utspel.

Det är bra att det etableras en mer permanent lösning på medieområdet som signalerar ämnets vikt, fortsätter Ewa Thorslund. Personligen tycker jag att statens roll i det här sammanhanget ska vara att bevakna utvecklingen, bygga upp en kompetens och försöka identifiera de insatser som eventuellt behöver göras. Sedan är det ingen självklarhet att staten själv ska utföra dessa åtgärder. Självklart kan slutsatsen också vara att man inget ska göra, men då är det ställningstagandet baserat på en seriös genomgång av situationen. Att få föräldrar och andra vuxna att bli mer engagerade och inte så skrämde av den nya tekniken är fortfarande den kanske allra viktigaste insatsen, menar Ewa Thorslund.

Vad finns det då för förhoppningar och eventuella farhågor kring den nya mediemyndigheten? Hur ska man agera i framtiden? Och vilka frågor kommer att finnas på agendan?

Den risk som möjligen finns är att myndigheten blir alltför formaliserad i sitt arbetssätt och inte vågar vara lika öppen i sitt agerande, dvs. att myndighetsformen ska innebära snävare riktlinjer som begränsar möjligheten att vara aktiv, funderar Ewa Thorslund bekymrat. Men jag hoppas verkligen att den nya myndigheten fortsätter i den goda anda som Medierådet etablerat. Att de är gedigna, öppna och trovärdiga i sitt arbete, samt att de fortsätter generera användbart material. Dessutom hoppas jag att den nya myndigheten kan synas ännu mer i debatten. När det gäller innehållet tror jag att integritetsfrågorna på sikt kommer att bli ännu viktigare. Diskussionen om våra ”digitala fotavtryck” har vi bara sett början på och den frågan kan mycket väl bli nästa stora diskussionsområde. Frågan kanske ännu är i sin linda hos den stora allmänheten, men många har börjat förstå att det man har gjort på nätet finns kvar. Det kanske i sin förlängning innebär att myndigheten även ska rikta sig mot vuxna, eftersom de på många sätt möter en liknande problematik som barn och unga, avslutar Ewa Thorslund.

Följa marknadsutvecklingen

Genom en skrivelse till regeringen 2001 samt skriften "Tillsammans. Erfarenheter av regeln om vuxenmedverkan på biograf" följer rådet upp sitt uppdrag att utvärdera regeln om vuxenmedverkan på biograf. Slutsatsen är att regeln fungerar väl, och innebär att föräldrar och stat delar ansvaret för vilka filmer barn ska ha tillträde till på biograf. Arbetet med utvärderingen sker i samverkan med biografbranschen.

"Jag har tänkt på en sak. Varför är det alltid dumma blondiner som råkar ut för något hemskt??? Ungefär som i *Scream*, där är det ju en blond tjej som är korkad och som går rakt in i fällan som mördaren har kommit på. Det är ofta en brunett som klarar sig ur en knipa: Det är väl ändå att nedvärdera blondiner? Eller??? Jag är brunett själv men jag tycker det är väldigt elakt mot blondiner."

(POPCORN. VÄLDSSKILDRINGSRÅDET 2002)

Orientering mot omvärlden

Rådets informativa uppgift i Sverige förstärks av att ingen annan myndighet har ansvar för de ”nya” medierna datorspel och internet. Sveriges medlemskap i EU innebär för rådets del en orientering mot EU:s regelverk, som Sverige som medlemsstat är skyldigt att följa. Även FN:s konvention om barnets rättigheter blir ett viktigt styrdokument.

I det internationella samarbetet visar flera länder intresse för rådets sätt att driva ett statligt arbete genom förebyggande information och utbildning. Metoden väcker intresse eftersom den till skillnad från lagstiftning kan anpassas till de snabba förändringarna på mediemarknaden.

Vid flera tillfällen deltar rådet aktivt i världskonferensen ”World Summit for Children and Media” i Sydney, London, Thessaloniki samt Rio de Janeiro. Deltagandet sker i aktiv samverkan med andra nordiska myndigheter och organisationer som arbetar med skydd av barn när det gäller medier.

EU-samarbetet

Från 2001 kommer rådets arbete att starkt präglas av samarbete inom EU. Inledningsvis deltar rådet i de diskussioner som leder fram till skapandet av handlingsplanen Internet Action Plan.

Under Sveriges ordförandeskap i EU våren 2001 är rådet en framträdande aktör i planeringen och genomförandet av det internationella expertseminariet ”Children and Young People in the New Media Landscape”. Ett centralt tema i seminariet är mediebranschernas självreglering.

Det samarbete som tidigare inletts med nordiska mediemyndigheter leder till en gemensam ansökan till Internet Action Plan (IAP) om EU-medel till ett s.k. awareness-projekt om internet. Projektet SAFT (Safety, Awareness, Facts and Tools), beviljas 2002 medel från EU.

Digitala medier och EU-samarbete, 2002–2010

SAFT-projektet

2002 tas ett avgörande steg i rådets verksamhet när rådet blir partner i det europeiska och av EU-kommissionen finansierade projektet SAFT (Safety, Awareness, Facts and Tools). Projektet är ett samarbete mellan Sverige, Norge, Danmark, Island och Irland och syftet är att skapa en säkrare användning av internet bland barn och unga.

Projektet är unikt, dels för att ingen av de medverkande nordiska myndigheterna har i uppdrag att arbeta med internetfrågor, dels för det ytterst konkreta internationella samarbetet. Internet är ännu inte en fråga på samhällsagendan och därför inte heller del av myndigheters uppdrag i någon av länderna. Några år senare kommer det att vara en av de mest centrala frågorna på samhällsagendan.

En gemensam folder produceras, ”Tio tips till föräldrar med surfande barn”. De svenska tipsen kommer senare att översättas till de fyra största invandrarspråken (arabiska, turkiska, persiska och bosniska/serbiska/kroatiska). Enskilda branschföretag med koppling till internet deltar i produktionen, t.ex. Lunarstorm och Microsoft.

2003 genomför rådet inom projektets ram en internationell konferens i Stockholm, ”Future Kids Online”. Konferensen samlar några av världens främsta experter när det gäller säker användning av internet bland barn och ungdomar. Drygt hundra personer deltar från ett tjugotal länder.

Inom SAFT-projektet genomförs en omfattande studie om internetanvändning bland barn mellan 9 och 16 år och bland föräldrar med barn i samma åldrar. Studien omfattar 8000 personer i fem länder och för första gången presenteras en omfattande kunskap om hur barn och unga använder och upplever internet.

PEGI-märkning av datorspel

Det mest påtagliga resultatet av rådets arbete med att stödja branschernas självreglering är PEGI-märkningen. Från 2003 har alla nya datorspel som säljs en tydlig och enhetlig åldersmärkning som är gemensam för 16 europeiska länder. Bakom märkningen står ISFE (Interactive Software Federation of Europe), i vars rådgivande organ rådet fortsättningsvis är representerat.

”- På Internet möter ungdomarna inte några korrigerande faktorer till innehållet, annat än sig själva. Ser de däremot ett TV-program med kontroversiellt innehåll får de ofta uppleva föräldrarnas reaktioner på programmet, eller kanske läser de kommentarer om programmet i dagstidningen dagen därpå. Liknande innehåll på Internet står ofta oemotsagt, vilket enligt ungdomarnas egna berättelser upplevs som den största skillnaden.”

**(BARNENS NÄT - NÄTETS BARN.
VÅLDSSKILDRINGSRÅDET 2003)**

.....

”Som jag uppfattar det har Medierådet varit föredömligt i sin strävan att vara sakliga och basera sina ställningstaganden på vetenskaplig grund, samt att ha ett resonerande förhållningssätt i sin kommunikation.”

.....

Per Strömbäck (Språkrör för Dataspelsbranschen)

Dataspelen klarade sig med hårsmän från att inlemmas i samma censur- och regleringssystem som filmen hamnade i för hundra år sedan. Vem vet, kanske hade vi då suttit fast i detta till 2110, säger Per Strömbäck i en blandning av skämt och allvar.

Per Strömbäck är sedan 2007 talesperson för Dataspelsbranschen som är en samarbetsorganisation för Spelplan-ASGD som företräder utvecklare och producenter, samt MDTs som representerar förlag och distributörer. Hans kontakter med Medierådet har i första hand handlat om den så kallade PEGI-märkningen som är ett europeiskt märkningssystem för dataspel som återfinns på produkter som distribueras i Europa. Per Strömbäck har suttit i styrelsen för *Interactive Software Federation Europe* som driver märkningen och där samarbetat med Jan Christofferson från Medierådet som i enlighet med rådets uppdrag att driva på branschens självreglering är svensk representant i i PEGI:s advisory board. Dataspelsbranschen har även varit aktiv i kommunikationen kring märkningen, t.ex. genom att medverka i Medierådets seminarier Digital Turist och med informationsmaterial hos återförsäljare.

Det är större svårigheter än man kan tro att hitta en gemensam europeisk bedömning av relationerna mellan innehåll och ålderslämplighet. Synen på vad som är farligt, stötande och på andra sätt olämpligt skiljer sig åt. Lite lätt generaliserat kan man påstå att sydeuropeerna oroar sig mest för sexskildringar, engelsmännen för det grova språket, medan vi i Norden bekymrar oss mest för våldsskildringar.

PEGI handlar om ett initiativ till samreglering (co-regulation) under EU-kommissionens överinseende. Det är en innehållsmärkning av datorspelen som ger köparen en rekommenderad ålder, men har ingen juridiskt påföljdssystem knutet till sig. Visserligen kan man beskriva branschens agerande som en "omvändelse under galgen" och att man gick med på denna form av självreglering inför hotet om lagstiftning, men idag har huvuddelen av branschen accepterat initiativet och ser det som en bra och tydlig konsumentupplysning.

Det har ändå varit svårt att få alla konsumenter att ta denna märkning på allvar, eftersom många fortfarande betraktar dataspel som leksaker och inte som medieprodukter. Möjligen är det så att i takt med att mediet mognar behöver vi inte denna övertydliga kommunikation som PEGI:s symboler innebär, menar Per Strömbäck. Många av Wagners operor eller Shakespeares pjäser innehåller ju mycket brutalt våld, men det förväntas publiken känna till och kunna hantera utan åldersgränser eller våldsmarkerande symboler på annonser och affischer.

Det går inte att komma ifrån att branschens agerande också har handlat om att hantera en opinion, men idag tycker jag mig se en svängning när det gäller fokus för "orosdebatten", menar Per Strömbäck. Idag talar vi inte lika mycket om dataspelens eventuella farlighet. Det är istället möjligheten att fara illa i de sociala nätmiljöerna som upptar vårt intresse och som fyller oss med oro. Kring dataspelen kan man snarare säga att vi idag ser den första generationen som spelar spelen utan stigma, det vill säga som kan spela utan att behöva känna sig jagade av en oförstående och fördömande vuxenvärld.

Idag behöver vi tänka "upplysning" snarare än att fixera oss kring begreppet "skydd", menar Per Strömbäck vidare. Här har staten – framför allt genom skolan – ett ansvar. Det är också viktigt vilken karaktär detta agerande har. Som jag uppfattar det har Medierådet varit föredömligt i sin strävan att vara sakliga och basera sina ställningstaganden på vetenskaplig grund, samt att ha ett resonerande förhållnings sätt i sin kommunikation. T.ex. var det väldigt välgörande för en uppbetsad debatt kring våldet i datorspelen när rådets studie Ungar & Medier visade att skildringar av det verkliga våldet, t.ex. när nyhetsrapporteringen visar hur barn och djur får illa, berör barn och unga mycket mer än våld mot animerade datorspelsfigurer.

Detta leder i sin tur vidare till mycket intressanta och svåra avväganden kring hur tillrättalagd barnkultur ska vara. Många av dagens vuxna har ju vuxit upp under decennier då leksakspistoler bytte namn till krigsleksaker och bojkottades av alla föräldrar som ville vara seriösa. Det kan ju lätt uppstå fixeringar vid det som är förbjudet. Så har ju t.ex. Kalle Anka på julafton blivit en stark jultradition. Kanske inte så konstigt att en generation som uppföddes på politiskt korrekta tjeckiska dockfilmer blev nyfikna på vad Walt Disneys figurer hade att erbjuda.

Den starkaste tendensen vi ser idag är att vi går mot ett mer användargenererat innehåll, konstaterar Per Strömbäck, och då menar jag inte bara bloggar, wikis och sajter som Youtube, utan också dataspelsvärldar som är helt interaktiva och skapade av sina spelare. Vi ser den virtuella scenen växa fram där alla kan vara medaktörer, vilket ju är en fantastisk demokratisering av innehållsskapandet. Gränserna mellan producent och konsument håller på att helt suddas ut. Medieproduktionen blir därmed också extremt fragmenterad och decentraliserad. Gränsen mellan det privata och masskommunikation blir svår att dra när målgruppen kanske bara är tio personer, men produkten är tillgänglig för många miljarder.

Detta nya medielandskap är en enorm utmaning för en myndighet att hantera, fortsätter Per Strömbäck. Kanske måste det till någon form av pionjärbete när det gäller myndighetsutövning. Det kommer att bli allt svårare att prata om regleringar, snarare är det de kartläggande och upplysande funktionerna som måste prioriteras. Samtidigt är det viktigt att samhället inte abdikerar i ansvar, menar Per Strömbäck vidare. De stora aktörerna behöver reglementen och förordningar att förhålla sig till. Vi behöver en lagstiftning som på ett balanserat sätt reglerar relationerna mellan de kommersiella intressena och den enskildes rätt till integritet. Det kan man t.ex. göra genom att ta kränkingsfrågorna på allvar och andra former av problematiska beteenden och tendenser. Visserligen gå fram ödmjukt och varsamt, men ändå ha samma funktion på nätet som i samhället i övrigt, dvs. att upprätthålla lag och ordning. Här kan en mediemyndighet ha en viktig roll som auktoritet.

Men det går inte att komma ifrån att nätet är kanske den största utmaning som lagstiftare ställts inför. En samhällsfråga av gigantiska mått. Idag gäller det att se framåt och framför allt göra sig fri från 100 år av innehållsgransk-

ning och istället se de strukturella faktorerna och användarnas rättigheter. Samtidigt ligger det en enorm utmaning i att göra sig hörd när man är ny-anserad. Det är betydligt lättare att höras i mediebruset om man är upprörd och arg, än om man är eftertänksam och ödmjuk. Här finns kanske en mediemyndighets allra största utmaning, menar Per Strömbäck till sist.

.....

”För TV4 gäller det att komma åt de största publiksuccéerna, förklarar Malte Andreasson och Clara Scherman.

Då handlar det nästan alltid om amerikanska filmer. Svensk film är också attraktiv för inköpare. Några ambitioner att köpa till exempel tunga franska filmer finns inte. Det man är ute efter ska vara ’kommersiellt gångbart’ och det ska ’dra en stor publik’. Sådana är villkoren på TV4. Clara som är inköpare letar efter ’ett grundläggande mått av kvalitet’.

Hur bedömer hon filmer utifrån våldsaspekter?

- Svår fråga. Man försöker ju hitta något slags kvalitet i serien eller i filmen. Filmer tittar man inte så mycket på, utan där vet man vad som gått bra och så köper man det. Om jag tittar på en ungdomsserie och det finns våldsamerheter, då kan jag inte köpa den serien.”

(TITTARÖGON. VÅLDSSKILDRINGSRÅDET 2003)

Medierådet föds

2003 får rådet ett ytterligare tilläggsdirektiv. Direktivet (dir 2003:03) är tydligt anpassat till den medieverklighet som sedan ett par år omger rådets arbete. Arbetet ska nu uttryckligen även inkludera internet och endast handla om skydd av barn och unga under 18 år.

Det nya direktivet kommer att stadfästa den inriktning som redan påbörjats. Vissa uppgifter utgår, exempelvis att vara samarbetsorgan för vissa myndigheters arbete inom området. I övrigt kvarstår de flesta uppgifter men i moderniserad form, och anpassade till det digitala medielandskapet. Våldsskildringar ska fortsatt uppmärksammas, men pornografi tillkommer, liksom att följa barns och ungas medievardag i stort.

Det nya direktivet innebär också förändringar i rådets arbetsmetoder. Arbetet ska vara utåtriktat och resultatinkänt och resultatet ska årligen redovisas till Kulturdepartementet.

Samtidigt ändras rådets sammansättning. De nya ledamöterna är inte i främsta hand myndighetsrepresentanter utan experter som arbetar med barns och ungas medievardag. Utöver ledamöter utses, liksom tidigare, experter från forskarvärlden samt en juridisk expert. Tre sakkunniga från Regeringskansliet finns representerade, från Kulturdepartementet, Utbildningsdepartementet och Näringsdepartementet. Senare kommer även sakkunniga från Socialdepartementet och Justitiedepartementet att ingå, vilket visar på den bredd som rådets arbete omfattar.

Det nya rådet är enigt om att kommitténs utökade verksamhetsområde behöver återspeglas i ett nytt arbetsnamn. Det arbetsnamn som hittills använts, Våldsskildringsrådet, återspeglar inte längre vad rådet primärt ska arbeta med. Namnet har under lång tid uppfattats som begränsande och med starkt negativa associationer till den 1980-talsdebatt som ledde fram till rådets tillkomst.

2004 antas arbetsnamnet Medierådet. En kommunikationsplan arbetas fram, något som tidigare saknats.

.....

”När man pratar om behovet av skydd för barn och unga så slås jag alltid av att ordet ”skydd” låter så omyndigt och innebär att man i viss mån även omyndigförklarar föräldrarna. Samtidigt inser jag att det finns grupper i samhället som behöver skyddas och dit hör barn och unga. Detta skydd blir relevant om man inte enbart associerar det med lagar och förbud, utan koncentrerar sig på att arbeta för att öka medvetenheten. Finns det medvetenhet om mediers påverkan och roll så är medierna inte så farliga.”

.....

Anna Serner (Ledamot i rådet 2003–2009)

Det kändes smickrande och ansvarsfullt att bli utvald som en av sex som skulle styra Medierådets arbete, berättar Anna Serner som var ledamot i Medierådet 2003–2009. Det första mötet minns jag dock som ganska förvirrande. Runt bordet satt inte bara ledamöterna som skulle besluta, utan även rådets personal som skulle verkställa besluten, experter som skulle vara rådgivande, samt sakkunniga från departementen som var där för att informera och informeras. Alla tyckte att de ägde frågan och det dröjde innan rollerna hade utkristalliserats, minns Anna Serner roat. Samtidigt blev jag mycket imponerad av det stora engagemang som fanns hos alla som var involverade.

Anna Serner arbetar idag som vd för Tidningsutgivarna, men har innan dess bland annat varit vd för Sveriges Reklamförbund. Den rollen hade hon under de år som hon var ledamot av Medierådet. Att hon blev ledamot ser hon som en sund strävan att få in näringslivet och se till att olika världar möttes, vilket inte alltid är så enkelt.

Det kändes som vi klev in i ett kaos med alldeles för vida direktiv och en otydligt formulerad förväntansbild från uppdragsgivarna, fortsätter Anna Serner kritiskt. Det är viktigt att man inte missbrukar människors entusiasm genom oklara målbilder, utan är tydlig med vad man bjuder in till, speciellt om man vill inkludera näringslivet. Ändå tycker jag att vi

hanterade situationen bra. Vi ville uppnå något och hade en resultatorientering som kändes ganska ny. Det krävde att vi formulerade tydliga mål och syften med vår verksamhet. Därför gav vi oss på att skriva en kommunikativ strategi som sedan kom att bli vägledande för rådets arbete. I det dokumentet utgick vi från hur vi skulle uppfattas och hur vi skulle nå våra mottagare. Med de fem ledorden öppen, kunnig, oberoende, engagerande och frågvis påbörjades en förändring av rådets självbild och attityd utåt som i sin tur påverkade omgivningens syn på rådet. Vi gick från att enbart vara mot något till att sträva efter att vara objektiva och inte ha förutfattade meningar kring de frågor vi hade att hantera, minns Anna Serner.

När de nya direktiven trädde i kraft 2003 förändrades rådets arbete ganska radikalt. Man gick från att vara en grupp som i första hand ägnade sig åt intern samordning till att arbeta mer utåtriktat och proaktivt. Detta gjordes möjligt med den nya sammansättning av ledamöter som rådet fick från 2003. Rådet kom att bestå av personer som utifrån olika professioner hade inblick i framför allt unga människors medievardag. Man bytte spår från att prata med andra myndigheter till att göra de unga till målgrupp för verksamheten. Det gjorde man via strategin att nå dem indirekt via vuxna i deras närhet, så kallade "nära-barn-professionella", som man identifierade som mottagargrupp för rådets arbete.

När man pratar om behovet av skydd för barn och unga så slås jag alltid av att ordet "skydd" låter så omyndigt och innebär att man i viss mån även omyndigförklarar föräldrarna. Samtidigt inser jag att det finns grupper i samhället som behöver skyddas och dit hör barn och unga. Detta skydd blir relevant om man inte enbart associerar det med lagar och förbud, utan koncentrerar sig på att arbeta för att öka medvetenheten. Finns det medvetenhet om mediers påverkan och roll så är medierna inte så farliga, konstaterar Anna Serner.

Anna Serner såg det hela tiden som ett problem att rådet å ena sidan hade extremt breda direktiv, men å andra sidan hade ett uppdrag som var begränsat till rörliga medier. I en värld där olika mediala uttryck närmar sig varandra blir detta en märklig uppdelning, menar hon. Man borde se på hela medielandskapet och därefter fundera över vilka områden man behöver djupare kunskaper kring och vilka områden som eventuellt kräver regleringar. Nu utgick man från att rörliga medier var farligare, utan att ha något reellt forskningsunderlag som bekräftar den bilden. Det hade varit mer intressant

att arbeta med ett tvärsnitt av ämnesfrågor som till exempel våld, kön och klass, relaterat till hela medieutbudet och inte begränsat till vissa distributionskanaler, menar Anna Serner.

Det är viktigt att en ny myndighet på medieområdet sätter upp långsiktiga och kortsiktiga mål kring vad den skulle åstadkomma, fortsätter Anna Serner. De idéer som rådet har idag är bra, men det är dags att på allvar involvera de unga i arbetet och det kräver resurser. Dessutom är det viktigt att rekrytera kommunikatörer som skapar händelser som är så utformade att de ökar medvetenheten och är inbjudande för de unga. Det kräver att man har tillgång till folk från helt andra arenor än myndighets sfären. Det är också fortsatt viktigt att man lägger koncentrationen på det utåtriktade arbetet och att man gör det genom att skapa samarbeten. Det handlar om att agera så att andra myndigheter och organisationer vill vara med. Allt detta kräver resurser vilket jag hoppas och förutsätter att denna nya myndighet får, avslutar Anna Serner.

.....

Kommunikationsplanen blir ett viktigt styrdokument i arbetet. Här uttrycks rådets profil, image och värderingsgrund, begrepp som fortsättningsvis ska avspeglas i verksamheten och i den utåtriktade kommunikationen. Nyckelorden är:

- öppen
- kunnig
- oberoende
- engagerande
- frågvis

Rådet arbetar också fram en visuell identitet, vilket tidigare saknats, och en ny och modern webbplats. I oktober 2004 lanseras webbplatsen www.medieradet.se och rådets nya namn, Medierådet.

Därmed tas ett avgörande steg från en relativt traditionell kommitté till en utåtriktad och modern statlig verksamhet.

.....

”Ibland uppstår det diskussioner om behovet av regleringar och lagstiftning på olika områden, men det här är en sektor där det kan vara olämpligt och kanske till och med direkt omöjligt att agera på lagstiftningsområdet. Då är det positivt att det finns andra sätt att agera från statligt håll, som till exempel genom medvetandegörande insatser och konstruktiva samarbeten.”

.....

Pia Kjellander (Sakkunnig i rådet 2002–2005)

De nya direktiv som rådet fick 2003 innebar att uppdraget vidgades från att vara inriktat i första hand på våldsskildringar till att inkludera annat medieinnehåll som kan upplevas som problematiskt när det gäller skydd av barn och unga mot skadligt medieinnehåll, berättar Pia Kjellander. Det var tydligt uttalat att man skulle fokusera på nya medier och det poängterades att målgruppen var barn och unga. Direktiven var också tydliga när det gällde rådets uppdrag att driva på branschens självreglering. Detta skulle ske via ”konstruktiva och kontinuerliga kontakter”, en formulering som inte kändes helt okontroversiell, eftersom det tidigare funnits en diskussion kring i vilken utsträckning staten borde påverka branschens självreglering. I rådets tidigare direktiv fanns en betydligt mildare formulering, som innebar att rådet skulle följa berörda branschens självreglerande arbete och fungera som stöd om branscherna så önskade.

Pia Kjellander har arbetat på Kulturdepartementet sedan 1995 och i rollen som sakkunnig representerade hon departementet i rådet under åren 2002 till 2005. Hon var även ansvarig för utarbetandet av de nya direktiv som Medierådet fick 2003. Det arbetet hade initierats av en skrivelse från rådet där det begärde en översyn av uppdraget. Så mycket hade hänt på medieområdet att rådet bedömde att en översyn behövdes.

Det var roligt och annorlunda att sitta som sakkunnig i det nya råd som bildades 2003, fortsätter Pia Kjellander. Jag fick tillfälle att följa effekterna av det arbete som jag varit inblandad i och det var spännande att se hur kans-

liet och ledamöterna förverkligade direktivens formuleringar. Det var också intressant att möta experter från olika håll och ta del av deras perspektiv. Som jag upplevde det fanns det hela tiden en stor uppslutning kring behovet av rådets arbete och stort stöd för det arbetsätt som rådet valde att utveckla.

Ambitionen med de nya direktiven var att rådet skulle arbeta mer utåtriktat och inte längre fungera huvudsakligen som ett samarbetsorgan mellan myndigheter. I stället skulle rådet rikta sig till exempelvis skola och olika intresseorganisationer som var relevanta i sammanhanget. Men samtidigt fanns hela tiden ett frågetecken kring rådets organisation som kommitté. Redan i direktiven från 2003 finns formuleringen att "rådets organisationsform kommer att ses över i särskild ordning", vilket indikerar att man från regeringshåll inte var helt nöjd med att rådet var organiserat som en kommitté. Frågan har så småningom lett fram till de arbetsuppgifter som Pia Kjellander ägnat sig åt de senaste månaderna – nämligen att formulera direktiven till utredningen för bildandet av Statens Medieråd som tar över Medierådets uppgifter tillsammans med det som återstår av Statens biografbyrås verksamhet när vuxencensuren avskaffas. Den nya myndighetens uppdrag blir att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och därigenom skydda dem mot skadlig mediepåverkan.

Jag tycker att det är positivt att det bildas en riktig myndighet för den här verksamheten, efter att den har bedrivits i kommittéform i så många år, säger Pia Kjellander. Det har inte alltid varit optimalt för rådet att arbeta som en kommitté och den organisationsformen är heller inte avsedd för permanenta förvaltningsuppgifter. Medierådets uppdrag ligger kvar, men förhoppningsvis kan det ge mer tyngd åt verksamheten att den fullt ut blir en myndighet. Det kan behövas för det är komplexa frågor man arbetar med, som dessutom ofta spänner över flera politikområden.

Ibland uppstår det diskussioner om behovet av regleringar och lagstiftning på olika områden, men det här är en sektor där det kan vara olämpligt och kanske till och med direkt omöjligt att agera på lagstiftningsområdet. Då är det positivt att det finns andra sätt att agera från statligt håll, som till exempel genom medvetandegörande insatser och konstruktiva samarbeten, avslutar Pia Kjellander.

Koll på porr

I det nya direktivet från 2003 står att rådet ska ägna pornografi särskild uppmärksamhet samt ha ett tydligt genusperspektiv på sitt arbete. Rådet har fram till nu haft fokus på våldsskildringar, och pornografi innebär ett nytt område. För första gången inleds ett arbete om pornografi i rörliga bildmedier påverkar pojkar respektive flickor. Ett antal experter på området anlitas för att skriva var sin artikel till en antologi. Resultatet blir rapporten ”Koll på porr”, som publiceras 2006.

Samarbete med UR om lärarutbildning

Under 2003–2004 genomförs ett projekt riktat mot landets lärarutbildningar, i samarbete med Utbildningsradion (UR). Vid sju lärarutbildningar anordnas heldagar för att stimulera till ökad mediepädagogik.

Medieuppmärksamhet

Medieuppmärksamheten kring rådets arbete ökar, delvis som resultat av en medveten strategi. Merparten av medieuppmärksamheten gäller SAFT-projektet; resultatet av SAFT-studien samt guiden med tio tips till föräldrar om internet, i samarbete med internetbranschen. Men även rådets nya skrifter uppmärksammas, inte minst den första kvalitativa rapporten om omfattande onlinespelande, ”Att leva i World of Warcraft”. Debattartiklar i tidningar som Dagens Nyheter, Aftonbladet och Göteborgsposten bidrar ytterligare till medieuppmärksamheten.

”Ungdomars moral är präglad av den vuxna moralkodexen 'lagom är bäst' och i många avseenden också fortfarande en 'manligt' definierad sexualitet. Inte minst den dubbla bokföringen som uttrycker att unga tjejer är 'horror' om de legat med 'för många' killar belyser detta. Det existerar således en tämligen polariserad bild av den sexuella ungdomen, till viss del med rätta, där tjejer får stå för en mer restriktiv, relaterande och skuldtyngd sexualitet medan killarna framstår som de handlingskraftiga och sexistiska traditionalisterna.”

(KOLL PÅ PORR. MEDIERÅDET 2006)

.....

**”Man måste skilja mellan vad som är skrämmande,
smaklöst och skadligt”**

.....

Jonas Linderoth (Expert i rådet 2006–2010)

Medierådet har gjort en stor insats genom att nyansera den pågående medie-debatten och förse den med vetenskaplig och saklig kunskap, menar forskaren Jonas Linderoth. Denna insats har varit en viktig motvikt till skräckpropagandan och gjort det svårt för mer oseriösa aktörer att etablera sig på arenan. Det är viktigt att det finns ett statligt organ som är trovärdigt och som kan bromsa massmedias alltför vidlyftiga spekulationer, menar han.

Jonas Linderoth är docent i pedagogik vid Göteborgs universitet och specialist på datorspel och spelande, med fokus på hur man skapar mening med mediet. Han deltog som föreläsare på Medierådets seminarierturné ”Det unga internet” 2005 och är engagerad som expert i rådet sedan 2006.

Från början var jag en aning skeptisk till rådet, erkänner Jonas Linderoth. Det var framför allt det gamla namnet ”Väldsskildringsrådet” som oroade mig, eftersom jag i min roll som förälder och som professionell kan sägas ha en liberal syn på barns mediekonsumtion. Mina farhågor kom dock på skam. Rådet var inte den ”förbudsrekommenderande” institution som jag lite fördomsfullt förutsatt, konstaterar Jonas Linderoth. När jag sedan blev utsedd till expert i rådet fick jag se verksamheten lite mer inifrån och noterade den enorma kompetens och erfarenhet som man satt inne med och att man arbetade med betydligt bredare frågor än bara våldsskildringar. Det var också intressant att få vara med i en organisation som spelar på en politisk arena, något man som forskare inte är bortskämd med, konstaterar Jonas Linderoth.

2007 fick Jonas Linderoth tillsammans med kollegan Ulrika Bennerstedt vid Göteborgs universitet uppdraget att göra en studie baserad på intervjuer med ett antal ungdomar som var högkonsumenter av det populära online-spelet ”World of Warcraft”. De fick svara på frågor kring vad som lockar med spelandet och vad som eventuellt kan upplevas som problematiskt. Initiativet för-

anleddes av att rådet noterat att begreppet "datorspelsberoende" vuxit fram och blivit allt vanligare, men att det saknades kunskap kring företeelsen.

Vid den här tiden var det en stor sammanblandning mellan "gambling och gaming" och det förekom ganska spekulativa metaforer där man jämförde datorspelet med knark och droger, berättar Jonas Linderöth. Vår studie handlade inte om att förneka att det finns problem, men vi utgick från att fråga unga själva och gjorde en förutsättningslös kartläggning av vad det handlade om. Ambitionen var att skapa en egen begreppsapparat som inte nödvändigtvis var besläktad med droger och spel om pengar. Då såg man att många problem som man identifierat hade med spelets sociala karaktär att göra och att det krävde en hög insats av tid för att spela på samma nivå som andra. Det ledde till att vi lanserade begreppet "problematiskt användande" istället för att spekulera kring medicinska diagnoser. Som forskare kan man tycka att tio intervjuer inte är så stort, men eftersom vi hade Medierådet i ryggen fick skriften en enorm uppmärksamhet. Efter den rapporten började medierna tydligt säga att det inte finns någon klinisk diagnos som heter spelberoende, konstaterar han belåtet.

En annan aspekt på datorspelen som Medierådet haft att hantera är de råa våldsinslag som finns i vissa spel. Vid sidan om att de kan upplevas som obehagliga florerar också misstanken att det fiktiva våldet kan inspirera till verkligt våld.

Man måste skilja mellan vad som är skrämmande, smaklöst och skadligt, menar Jonas Linderöth bestämt. Små barn kan bli skrämda och mörkrädda, men det är näst intill omöjligt att förutsäga vad det är som skrämmer. Somliga kan till exempel drömma mardrömmar om mumintrölen. Sedan har vi det som är smaklöst och som inte bör ingå i deras mediekonsumtion. Det finns till exempel filmer som de ska vänta med. Allt som finns kan inte vara till för alla. Här har föräldrarna ett stort ansvar. Begreppet "skadlighet" har vi oftast förknippat med medieinnehåll som man riskerar att bli våldsbenägen av att konsumera, men idag kan vi i stort sett avfärda det sambandet. Så mycket underhållningsvåld som vi producerar numera så skulle det märkas på gator och torg. Forskningen kan visserligen se samverkande faktorer relaterat till vissa former av psykisk störning, men det riskerar snarast att skymma sikten för de verkliga faktorerna bakom våldet. Det finns säkert kulturyttringar som på olika sätt kan vara problematiska,

men eftersom datorspel ständigt figurerar som exempel i de sammanhangen, så är det alltid ungdomars kultur som lyfts fram som farlig. Det blir därmed en klass- och generationsfråga vad som är acceptabelt och rumsrent, menar Jonas Linderoth.

Hur ser då framtiden ut på den här arenan? Vilka utmaningar har den blivande myndigheten att hantera? Vilka frågor kommer att bli aktuella?

Det är viktigt att man fortsätter arbetet med att definiera sitt uppdrag, menar Jonas Linderoth. Idag är internet allt och vi har det i fickan. Någon måste dra nya gränser för myndighetens arbete. Ska man syssla med de problematiska kommunikativa aspekterna som till exempel "grooming"? Och ska man över huvud taget syssla med beroendefrågan? Eller ska man bara hålla sig till innehållsfrågor? Medielandskapet förändras och därmed även problemen, konstaterar Jonas Linderoth till sist. Möjligen kan nästa stora fråga kring mediers skadliga inverkan på barn och unga handla om att de försummas på grund av föräldrarnas intensiva mediekonsumtion.

Ungar & Medier

Under 2004 beslutar rådet att utveckla konceptet från SAFT-studien, med fokus på situationen i Sverige och på barns och ungas medieanvändning i stort, även datorspel, film och tv. Detta ligger också mer i linje med rådets uppdrag.

Resultatet leder fram till ”Ungar & Medier”, en återkommande rapport om barns och ungas medievardag som kommer att utgöra en central faktabas för Medierådets verksamhet och aktiviteter. 2000 barn och unga mellan 9 och 16 år tillfrågas om sin medieanvändning och sina upplevelser av medier. Lika många föräldrar med barn i samma åldrar tillfrågas, men det är svaren från barnen och de unga som kommer att utgöra styrkan i studierna, dvs. att barn och unga själva får komma till tals. När den första rapporten publiceras, ”Ungar & Medier 2005”, får den stor medieuppmärksamhet och används därefter flitigt som referens i medierapporteringen.

Rapporter 2003–2010

- Barnens nät – nätets barn. 2003.
- Tittarögon. 2003.
- Mer tecknat? 2004.
- Ungar & Medier. 2005.
- Koll på porr. 2006.
- Ungar & Medier. 2006.
- Att leva i World of Warcraft. 2007.
- Ungar & Medier. 2008.
- Jag ser mig. 2010.
- Världen som spelplan. 2010.
- Småungar & Medier. 2010.
- Ungar & Medier. 2010.

Det unga internet

Konferensrapporten "Barnens nät – nätets barn" från 2003 dokumenterar en konferens i samarbete med IT-kommissionen. Den blir ett påtagligt steg i en verksamhetsförändring som inletts med SAFT-projektet. Hädanefter kommer internet att utgöra en huvudfråga för rådet.

EU-projektet SAFT kommer från 2004 att övergå i kampanjen "Det unga internet". Projektet drivs nu på nationell nivå med Myndigheten för skolutveckling (del av nuvarande Skolverket) som formell partner.

Inom kampanjen genomförs ett antal regionala seminarier med lärare och skolpersonal som målgrupp. En "verktygslåda" fylld med material kring unga och internet, från förskola till gymnasium, delas ut till alla deltagare. Genom rådets nya webbplats kan allt material beställas kostnadsfritt i ytterligare exemplar, eller laddas ned. Arbetet sker med Myndigheten för skolutveckling och även i samverkan med KK-stiftelsen, Umeå universitet, Lunarstorm (den då enskilt största communityn för ungdomar i Sverige) och flera andra aktörer.

**"En annan forskningsfråga för
framtiden är om våldet i animerade
program ökat över tid. Nu har vi inte
haft kommersiella satellitkanaler så
länge i Sverige men tillkomsten av dem
och det faktum att de sänder många
program från USA har givetvis medfört
att våldsinslagen blivit fler än förr."
(MER TECKNAT? VÅLDSSKILDRINGSRÅDET 2004)**

.....

”Jag försöker undvika generaliseringar som att påstå att alla unga är experter på internet och att alla vuxna är digitala nybörjare. Den typen av beskrivningar riskerar att öka generationsklyftan och isolera olika grupper från varandra.”

.....

Anette Holmqvist (Redaktör för ”Kolla Källan”/Skolverket)

Jag tänker sällan i termer av skydd, även om jag inser att de allra yngsta barnen naturligtvis måste skyddas från mycket, säger Anette Holmqvist. Det viktigaste är att vuxna och unga för en dialog med varandra om livet på och utanför nätet. Inspiration och kunskapsutbyte mellan generationerna måste vara ledorden.

Anette Holmqvist är ansvarig för ”Kolla källan”, ett projekt inom Skolverket som har funnits sedan hösten 1999. Hennes arbete består i att omvärldsbevaka och ta fram material inom områden som källkritik, upphovsrätt, integritet och säker internetanvändning för barn och unga. Målgrupp för satsningen är i första hand skolans personal i form av lärare, IT-pedagoger och skolbibliotekarier, det vill säga personer som i sin dagliga verksamhet träffar och arbetar med barn, unga och datorer.

Jag försöker undvika generaliseringar som att påstå att alla unga är experter på internet och att alla vuxna är digitala nybörjare. Den typen av beskrivningar riskerar att öka generationsklyftan och isolera olika grupper från varandra. Det kan också leda till att de vuxna som inte har så höga tankar om sin egen it-kompetens blir ännu mer rädda för att prova på. Jag menar att vi till och med sviker vi de unga om vi tar för givet att alla är internetexperter.

Under åren 2005–2006 samarbetade Kolla källan – som då var en del av Myndigheten för skolutveckling – i en mer organiserad form med Medierådet inom det EU-finansierade projektet ”Det unga Internet”. Man var bland annat med i arbetet att producera den verktygslåda som delades ut till besökarna

på de seminarier som arrangerades runt om i landet. Anette Holmqvist fanns också med på Medierådets turné tillsammans med forskare och andra aktörer inom området.

Eftersom Kolla källan och Medierådet delvis arbetar med samma frågor har vi hållit kontakt genom åren, fortsätter Anette Holmqvist. Jag sitter med i Medierådets referensgrupp och en representant från Medierådet är medlem i Kolla källans referensgrupp. Medierådet har Kolla källan-banner på sin webbplats under rubriken "Vi samarbetar med" och vi länkar till Medierådets material och lyfter med jämna mellanrum upp viktiga nyheter från dem på Kolla källans startsida, berättar Anette Holmqvist.

Kolla källan och Medierådet träffas regelbundet en gång i månaden för att stämma av och se över om det finns områden där man kan samarbeta. De är också båda medlemmar i det tämligen nystartade myndighetsnätverket för barn och unga. Där sitter de med i gruppen IT-säkerhet, en plattform för informationsbyte där deltagande myndigheter får möjlighet att diskutera samarbeten i ett tidigt skede.

När vi på nationell nivå arbetar med de här frågorna försöker vi nå ut till skolor, bibliotek med flera utan att vara mästrande eller styrande, fortsätter Anette Holmqvist. Det handlar om att ge praktiska tips rakt in i klassrummet, ungdomsmottagningen eller polisstationen. De allra flesta barn och unga hanterar livet på nätet på ett alldeles utmärkt sätt, men vi får inte glömma bort dem som inte gör det. Många barn blir till exempel mobbade via digitala medier och det är oerhört viktigt att skolorna har strategier för att förebygga att så sker, samt handlingsplaner för hur man ska agera när mobbningsituationer uppstår.

Anette Holmqvist menar att det är viktigt att alla som arbetar med de här frågorna samarbetar och har gemensamma budskap. Tidigare löpte flera projekt parallellt och det var inte lätt för en vanlig förälder eller lärare att hitta rätt i floran av kampanjer. Idag har vi ett bättre samarbete när vi vill nå ut med de här frågorna, hävdar hon. I till exempel planeringen inför Safer Internet Day i början av februari var representanter från flera nätverk involverade. Om vi vill nå föräldrar, lärare och andra "nära-barn-professionella" med våra budskap så är det bättre att vi gör det tillsammans, betonar likheter istället för skillnader och hittar synergieffekter där det går, säger Anette Holmqvist.

Utgångspunkten i allt Medierådet gör är att de nya medierna är något positivt och undertonen i deras budskap är att "utvecklingen har kommit för att stanna" och att vi inte kan gå baklänges, fortsätter Anette Holmqvist. Vi behöver en fortsatt sansad och kreativ dialog som lär oss att förstå hur nya medier fungerar och varför de trollbinder de unga. Min förhoppning är att den nya myndigheten fortsätter bygga upp den kunskapsbas som har skapats genom Medierådets och Våldsskildringsrådets rapporter och att man i sin nya kostym får fortsätta att sprida säkerhetstips till allmänheten om nya medier. De behövs för att vi skall kunna följa medieutvecklingen och dess påverkan på unga generationer, avslutar Anette Holmqvist.

.....

"Utan att några ingående analyser har gjorts har jag stött på exempel på diskriminering av nationaliteter. Dessa fall har samtliga varit i USA-producerade program sända i TV3 och Kanal 5: den dumme fransmannen som förstör Snurres duschande talar med brytning, den korkade pappan i Blomsteraffären är invandrare och bryter, en snäll men dum kioskinnehavare i Kalle Anka bryter och en hotfull kvinna som planerar att behärska världen och spränga Ankeborg i ett annat Kalle Anka-program omges av östeuropeisk musik."

(MER TECKNAT? VÅLDSSKILDRINGSRÅDET 2004)

.....

”Det handlar om att balansera mellan de två ytterligheterna ”moralpanik” och ”ansvarslöshet”. Båda är lika förödande och farliga. Vill man förstå ungas medievardag så handlar det om kunskaper som knappast går att läsa sig till. Man måste vara där.”

.....

Johan Forsberg (F.d. informationschef Lunarstorm)

Medierådet fångade upp oss som kunde agera i praktiken och verkligen göra skillnad, menar Johan Forsberg. Det var en listig taktik, eftersom traditionella informationskampanjer hade varit meningslösa. Speciellt inspirerande var det att få vara en del av den grupp experter som Medierådet engagerade för sin seminarieturné ”Det unga Internet” som arrangerades på ett dussintal platser runt om i landet och syftade till att skapa en större förståelse hos företrädare för skolan för ungas medievardag. Vi kom att bli en förmedlande länk mellan ungas värld och de vuxna, minns Johan Forsberg. De ungdomar som deltog upplevde att det fanns vuxna som förstod, vilket de uppskattade mycket.

Johan Forsberg var informationschef för ungdomssajten Lunarstorm från det att den sjösattes 2000 och fram till 2006. Under dessa år var han bland annat initiativtagare till att branschen samlades och skapade ett etiskt råd där många av de aktörer som då var ledande fanns med, t.ex. Aftonbladet, TV4, Spray och MSN.

Det tryck som låg på oss att agera till skydd för barn och unga kom inte i första hand från politiskt håll, utan snarare från massmedia, menar Johan Forsberg. Men okunskapen var stor. De som pratade om reglering hade mycket sällan klart för sig vad detta skulle innebära i praktiken. Det var ibland beklämmande att se att vuxna i professioner som dagligen arbetade med barn och unga hade så liten närvaro i de miljöer där ungdomarna fanns och var så okunniga om dessa nya digitala beteendemönster.

Lunarstorm hade exempellösa framgångar under sina första år. När man var som störst runt 2005 hade man 1,2 miljoner medlemmar och dessa tillbringade i genomsnitt upp mot en timme per dag på sajten. Inget annat svenskt medieföretag var i närheten av en sådan statistik. Framgångarna berodde på flera faktorer som tillsammans öppnade för sajtens expansion. Lunarstorm lanserades samtidigt som datorerna via olika stödformer blev var mans egendom och bredbandsutbyggnaden gjorde att tonåringarna fick sitta längre tid vid datorn, utan att modemmet slukade pengar. Eftersom det handlade om kommunikation och sociala relationer kan man också se sajten som den första reella it-produkten för flickor. Tidigare hade det mest handlat om datorspel för grabbarna som speglade traditionellt manliga intressen.

Lunarstorm betydde mycket för många ungdomar. Det var en ventil i smärtan, en väg bort från utanförskapet och en möjlighet att tydliggöra sin identitet. Men trots alla dessa positiva funktioner så har aldrig Lunarstorm haft någon positiv press. Den mediala rapporteringen kring sajten har nästan helt och hållet varit svart och probleminriktad, konstaterar Johan Forsberg.

Som informationschef var det turbulent årt, men jag tyckte mig se när det var vår skyldighet att agera och när det handlade om samhällsproblem som andra hade ansvaret för att åtgärda. Lunarstorm var en spegel av den verklighet som ungdomarna levde i. Där fanns mycket positivt och kreativt, men också förtvivlade rop på hjälp. Vi strävade efter att vara behjälpliga och stå till polisens och sociala myndigheters förfogande när något hänt i vår digitala miljö och vi arbetade aktivt med att förmedla kontakter till präster, kuratorer och psykologer. Vi trodde hela tiden starkt på att vi var rätt ute och att vi representerade något gott – och jag vill nog påstå att vi var de moraliska segrarna – även om vi aldrig fick blommorna, säger Johan Forsberg med ett snett leende. Vi bidrog till att strukturera upp en manual för den här typen av sajter som andra sedan tagit över.

I efterhand tycker jag att mycket av den problematik vi såg på den tiden drevs av nyhetens lockelser och den nyfikenhet som finns på det förbjudna. Idag tycker jag att mycket av det goda har vunnit på nätet – se t.ex. all humor på Youtube som våra unga konsumerar – för att inte tala om musiktjänsten Spotify som på några månader tystat hela nedladdningsdebatten. Självklart finns det problemområden kvar och det kommer det förmodligen fortsätta att göra, eftersom det alltid finns subkulturer som agerar efter egna värderingar och regler.

Skolan har en viktig roll att spela även i det här sammanhanget. Genom att bidra med sin vuxenhet kan man lära de unga källkritiskt tänkande och ett säkrare nätbeteende. Det handlar om att balansera mellan de två ytterligheterna "moralpanik" och "ansvarslöshet". Båda är lika fördömande och farliga. Mycket handlar om att hålla igång dialogen kring de här frågorna och en god idé är att låta de unga vara guider in i sina digitala världar. Att helt enkelt låta dem utbilda de vuxna. Det är visserligen en helt ny logik, men den är kanske nödvändig för att lyckas. Vill man förstå ungas medievardag så handlar det om kunskaper som knappast går att läsa sig till. Man måste vara där, avslutar Johan Forsberg.

.....

Nätverket Insafe och BRIS

Även om EU-projektet nu sker på nationell nivå fortgår det europeiska samarbetet inom det nystartade nätverket Insafe, som med tiden kommer att omfatta ett 30-tal så kallade Safer Internet Centres i Europa. Samarbetet innebär en omfattande samverkan med övriga länder och gemensamma planeringsmöten och utbildningar varje år. Sommaren 2010 står Medierådet värd för ett Insafe-möte i Stockholm.

2007 startar Medierådet sitt tredje EU-finansierade projekt. Ett krav från EU är nu att varje nationellt center ska ha en så kallad Helpline, dit barn och unga kan vända sig med it-relaterade frågor och problem. Ny formell partner blir därför den ideella organisationen BRIS, Barnens Rätt I Samhället. Samarbetet blir bestående, rådet utbildar fortlöpande BRIS personal i it-frågor och BRIS presenterar kunskap om vilka frågor barn söker kontakt kring i en årlig rapport, "Barnen, BRIS och IT".

Kampanjen "Det unga internet" fortsätter på olika orter i Sverige men målgruppen förändras från lärare och skolledare till att också omfatta socialarbetare och socialtjänst.

.....

”Det har varit mycket positivt att arbeta med Medierådet. Vi fann att vi utifrån olika utgångspunkter hade en gemensam värdegrund i vad jag vill kalla ”anti-skrämselperspektivet”. För oss grundar det sig på att vi dagligen ser exempel på att många unga mår bra av att kunna kommunicera via dessa nya medier. Den aspekten måste framhållas som en motvikt till mediernas svartmåling.”

.....

Peter Irgens (Internationell sekreterare för BRIS)

Medierådet har varit duktiga på att lyfta fram barn och unga i sin verksamhet, framhåller Peter Irgens. Man har gett dem den roll de är värda som experter på sin egen nätkultur. De har fått finnas med på riktigt i olika seminariesammanhang och inte bara som ett alibi för arrangörerna. Här har Medierådet varit ett föredöme och det ska de ha en eloge för, menar han.

Peter Irgens arbetar på BRIS med utvecklingsfrågor och som internationell samordnare. BRIS är en ideell organisation som verkar för barns rättigheter och för att bistå barn som far illa. Kärnan i verksamheten är en telefonlinje, en mejl och en chatt dit barn och unga kan vända sig när de behöver råd och stöd från en vuxen.

För oss har utvecklingen av de digitala medierna revolutionerat vår kommunikation med barn och unga, berättar Peter Irgens. För tio år sedan var det bara telefon som gällde och i första hand den fasta telefonin. Idag kommer 90–95% av våra samtal från mobiler och hälften av alla våra kontakter med unga sker via mejl och vår nya chatt-funktion. En del av dessa kontakter handlar om att man råkat illa ut på nätet och det är en kategori som vi infört i vår statistik. Samtidigt ska man veta att nätet är så integrerat för barn och unga. Är man mobbad så är man sannolikt det på nätet också. Det är inte så ofta vi noterar att problemen är specifikt relaterade till nya medier, konstaterar Peter Irgens.

När Medierådet under åren 2005–2006 genomförde sitt andra projekt inom ramen för EU:s Safer Internet Program så var Myndigheten för Skolutveckling samarbetspartner. När det var dags att ansöka inför den tredje omgången 2007–2008 hade inte Myndigheten för Skolutveckling möjlighet att vara kvar. Medierådet fick se sig om efter en annan samarbetspartner och eftersom kommissionen hade adderat ett krav om att det skulle ingå en ”helpline” dit barn och unga skulle kunna vända sig dök BRIS upp i funderingarna.

I det läget knackade Medierådet på vår dörr och frågade om vi ville vara med, berättar Peter Irgens. Vi tyckte att det lät klokt och bra. Det hade varit oerhört dumt att skapa en ny barntelefon som bara handlar om it-frågor. Vi kunde dessutom erbjuda en helhetslösning baserad på lång erfarenhet av att kommunicera med utsatta barn. Det har gett oss en samlad kompetens i att kunna bedöma vilka insatser som behövs. Man får komma ihåg att BRIS bildades redan 1971, att Barnens Hjälptelefon initierades 1980 och att den varit rikstäckande och gratis sedan 1989.

I den ansökan som BRIS formulerade tillsammans med Medierådet förband man sig självklart att fortsätta bedriva jourverksamheten, men också att bredda den mot it-relaterade frågor och att bygga upp utbildningsprogram kring detta för alla sina medarbetare runt om i landet – en verksamhet som Medierådet var mycket engagerad i.

Vi lovade också att vara noggranna med att speciellt notera de kontakter som handlade om medierelaterad problematik och skriva en speciell rapport om detta, kompletterar Peter Irgens. Det ingick också i våra åtaganden att marknadsföra oss på medieområdet och berätta för vår målgrupp att vi sysslar även med dessa frågor.

Det har varit mycket positivt att arbeta med Medierådet, framhåller Peter Irgens. Vi fann att vi utifrån olika utgångspunkter hade en gemensam värdegrund i vad jag vill kalla ”anti-skrämsel-perspektivet”. För oss grundar det sig på att vi dagligen ser exempel på att många unga mår bra av att kunna kommunicera via dessa nya medier. Den aspekten måste framhållas som en motvikt till mediernas svartmålning. Vi vill självklart göra allt vi kan för att skydda barn och unga, men vi har också ett ansvar att bevaka deras rättigheter på medieområdet, vilket är lika viktigt. Medierådets kompetens att hantera ansökningar och rapporter relaterade till EU-projektet

har också imponerat, fortsätter Peter Irgens. De gånger jag varit i internationella sammanhang tillsammans med rådets ledning har jag också noterat hur respekterade och väl sedda de är i vida kretsar, vilket också gett dem centrala uppdrag på europeisk nivå. Dessutom är de väldigt goda nätverkare, vilket gett dem goda kontakter inom industrin, myndighetssfären och den ideella sektorn, konstaterar han.

Att Medierådet betytt en del för BRIS är tydligt. Men vad har då BRIS kunnat bidra med i samarbetet? Vad har man haft att erbjuda Medierådet?

Jag hoppas och tror att Medierådet har varit hjälpta av den direkta kontakten som vi har med barn och unga, fortsätter Peter Irgens. Vi kan plocka citat av vad de unga säger när de vänder sig till oss med sina problem och ge exempel på hur det ser ut för enskilda individer. Kontakterna med oss sker på barnets initiativ och det blir mycket äkta och genuina aspekter som kommer oss till del. Dessa konkreta exempel tror jag har berikat rådets förståelse för hur verkligheten ser ut, konstaterar han.

Peter Irgens menar att det är viktigt att den nya myndigheten på medieområdet fortsätter att vara en kunskapsbank som följer utvecklingen och gör studier som kan vara underlag för politiska beslut. Han hoppas också att man arbetar vidare med att tillhandahålla informationen genom nätverkande och breda nätverksbygganden. Det är också viktigt att man stärker direktkontakten med barn och unga, och att man utvecklar kanaler för att göra deras röst hörd.

Sedan hoppas jag att man ständigt frågar sig själv kring hur långt man når ut – hur effektiv man är och vilken roll man spelar, avslutar Peter Irgens. Allvarliga frågor som man delar med oss och alla andra organisationer som har samhällspåverkan på agendan. Hur långt når kunskaperna och hur många av till exempel Sveriges alla lärare vet att medieradet.se är den plats man går till om man vill veta mer kring mediefrågorna, funderar Peter Irgens. Det är en reflektion som jag hoppas den nya myndigheten också kommer att ägna tid åt.

.....

Nu inleds också, enligt kontraktet med EU, arbetet med att uppmärksamma "Safer Internet Day" i februari varje år. Aktiviteterna på SID sker i samverkan med internetbranschen och övriga EU-länder. Målet är att uppmärksamma det europeiska samarbetet och visa på metoder för att skapa ett säkrare internetanvändning inom Europa.

Ordförandeskapet 2009

Under Sveriges ordförandeskap i EU under hösten 2009 medverkar Medierådet aktivt i två konferenser. Kulturdepartementets "Promoting a Creative Generation" hålls i Göteborg och Socialdepartementets "High Level Conference" med anledning av 20-årsjubileet av FN:s barnkonvention i Stockholm.

"Vad ungdomarnas berättelser pekar på är att spelrelaterade problem, i spel som World of Warcraft, har att göra med hur spelets uppbyggnad styr den sociala interaktionen mellan spelare. Spelet reglerar spelarens möjlighet att vara tillsammans med sina vänner och göra saker i onlinevärlden.

Om inte spelaren accepterar en av spelets mest grundläggande regler - att investerad tid i spelet ger framgång - blir hon eller han utesluten från möjligheten att vara med."

**(ATT LEVA I WORLD OF WARCRRAFT.
MEDIERÅDET 2007)**

.....

”Internet måste fungera på samma sätt och med samma regler som den analoga världen.”

.....

Kristina Ahlinder (Ordförande i rådet 2009–2010)

Jag har imponerats av hur mycket Medierådet gjort och gör, säger Kristina Ahlinder och pekar på utredningar, undersökningar, lärarhandledningar och informationsmaterial till föräldrar. Jag är övertygad om att rådet har bidragit till ökad kunskap när det gäller unga människors medieanvändning och att verksamheten behövs och är viktigt, konstaterar hon.

Kristina Ahlinder är utbildad socionom och statsvetare. Sedan 1995 arbetar hon som VD för Svenska Förläggareföreningen och sedan juni 2009 är hon ordförande i Medierådet – ett förordnande som gäller fram till årsskiftet 2010/2011.

Innan jag tillträdde som ordförande visste jag inte så mycket om rådets verksamhet, utan mycket var nytt för mig, erkänner Kristina Ahlinder. Att jag ändå tillfrågades om ordförandeskapet berodde förmodligen på mitt engagemang i frågor som rör internet, upphovsrätt, säkerhet och trygghet på nätet, samt närliggande frågor som rör (unga) människors fritid. Jag tänker på frågan om läsningens betydelse, vad sänkta bokpriser betytt, bibliotekens roll i samhället och unga människors lust att själva skriva, funderar hon.

Kristina Ahlinder uttrycker stor beundran för kansliets arbete, även om hon menar att man kanske inte alltid går riktigt på djupet i alla frågor – även om de är viktiga. Och det går säkert också att finna frågor som man av olika skäl inte alls arbetar med. Möjligen skulle internetfrågorna kunna förtjäna ett större och bredare engagemang.

Min uppfattning är ändå att Medierådet nått väldigt långt – inte minst genom hemsidan som är lättorienterad och full av information, fortsätter Kristina Ahlinder. De rådsmedlemmar jag träffat under min tid som ordförande har sammantaget mycket stor kompetens som jag hoppas fortsatt kommer att tas tillvara. Till den positiva känslan har naturligtvis även

medarbetarna på kansliet bidragit. När verksamheter genomgår stora förändringar är det nästan ofrånkomligt att kompetens går förlorad, men min förhoppning är att den nya myndigheten ska klara av att ta vara på det som finns och bygga vidare. Jag tror att det är bra med kontinuitet och hoppas att man är rädd om det "verksamhetens minne" som personalen bär med sig.

Kristina Ahlinder anser att behovet av skydd för barn och unga är stort och att det förmodligen kommer att öka. Mediefrågorna kommer inte att minska i aktualitet, utan snarare tvärtom. Den digitala världen med sin tillgänglighet dygnet runt kommer att tränga allt djupare in i samhället och en ny generation växer upp som har ett helt naturligt förhållningssätt till den nya tekniken.

Min erfarenhet av unga människor är ändå att de ibland är aningen blåögda och att vuxna behöver tala med dem om riskerna med internet, fortsätter Kristina Ahlinder. Det förstår det nog rent yttligt, men inte på djupet. Det är lätt att göra dumbeter och olagligheter. Det är lätt att bli utsatt och utnyttjad. Det är lätt att bli del av sådant man inte vill eller borde vara del av, menar hon. När det gäller film är uppenbart skadliga filmer barnförbjudna. Men vad gör samhället åt det faktum att vem som helst, när som helst, kan ladda ner vilken film som helst? Illegal publicering är inte bara en upphovsrättsfråga, det är lika mycket en skyddsfråga, menar Kristina Ahlinder engagerat. Om vi inte vill att barn ska utsättas för skildringar av våld och pornografi räcker inte åldershänvisningar i bioannonser och på dvd-lådor. Här måste det goda demokratiska samhället bestämma regelverket. Internet måste fungera på samma sätt och med samma regler som den analoga världen, hävdar hon.

Kristina Ahlinder hoppas att den nya myndigheten ska fortsätta att följa barns och ungas medievanor på det sätt som Medierådet hittills gjort. Det är viktigt att över tid informera, följa utvecklingen och peka på möjligheter och risker. Grundinställningen får gärna vara att digitala medier är bra, att internet är fantastiskt och att dataspel är utvecklande, men också att man som användare har ett ansvar och måste tänka efter.

Kompetens är ändå det jag sätter högst, avslutar Kristina Ahlinder. En mediemyndighet får inte svamla, vara fel ute eller presentera mediokra undersökningar. En expertmyndighet måste vara på topp. Helt enkelt bäst.

Aktivt involvera barn och unga

En viktig uppgift i tilläggsdirektivet från 2003 är att involvera barn och unga i arbetet. Detta sker dels genom Ungar & Medier, dels i form av ungdomspaneler på samtliga seminarier som anordnas från 2002. I det europeiska samarbetet inom nätverket Insafe blir Sverige föregångsland när det gäller att lyssna till barns och ungas egna erfarenheter. Med tiden införs ett krav på ungdomspaneler i kontraktet med EU-kommissionens Safer Internet Programme, som gäller samtliga Safer Internet Centres i Europa.

Digital turist

Konferensserien ”Digital Turist”, om ungas kreativa internetanvändning, pågår under 2009–2010 som en del av EU-projektet och i samarbete med Kulturdepartementet. Konferensen hålls på fem platser i landet samt på svenska ambassaden i Washington. Nytt i konceptet är att ungdomar finns på plats för att demonstrera vad det innebär att chatta, messa, adda, levla, ladda upp och blogga på nätet.

Skolpjäs för barn

Enligt rådets kommunikationsplan är barn och unga målgrupp för rådets arbete, men arbetet sker huvudsakligen via en mottagargrupp av vuxna; föräldrar, lärare eller andra yrkesgrupper som arbetar med barn. Under 2010 genomförs för första gången ett större projekt som direkt riktar sig till barn, produktionen av en skolpjäs om internet för barn mellan 9 och 12 år, med titeln ”Var är ångerknappen!!!”. Pjäsen blir mycket framgångsrik och den teatergrupp som fått uppdraget turnerar med dubbla uppsättningar på grund av den stora efterfrågan.

Nytt tilläggsdirektiv

I november 2009 får rådet ytterligare ett tilläggsdirektiv (dir. 2009:103). Det innebär att Medierådet ska initiera aktiviteter för att öka förståelsen för barns och ungas kreativitet och aktiviteter på internet. Det utvidgade uppdraget ges i enlighet med bedömningar i regeringens kulturpolitiska proposition, Tid för kultur (prop. 2009/10:03).

Småungar & Medier 2010

När undersökningen "Ungar & Medier" initieras för fjärde gången 2010 utvidgas studien till att även omfatta barn mellan 2 och 9 år, för att skaffa kunskap om de yngre barnens medievanor. Resultatet, som visar att närmare hälften av 2-åringarna använder dator och att spel är den populäraste aktiviteten, får stor uppmärksamhet.

Webbplatsen

Rådets webbplats www.medieradet.se utgör en allt viktigare kanal för spridning av aktuell information, debatt och informationsmaterial. Webbplatsen uppdateras dagligen och genomgår kontinuerligt en utveckling med nya funktioner. Från 2009 tillkommer Rådets röst, där rådets ledamöter får möjlighet att kommentera utvecklingen i form av krönikor.

Från 2008 finns ett Filmrum på webbplatsen, med egna och andras kortfilmer som kan användas i undervisning och diskussioner. Samtliga filmer sprids även via en egen kanal på webbplatsen YouTube (www.youtube.com/medieradet). Under 2009 uppdateras filmrummet med tre egenproducerade animerade kortfilmer om Abbe, och hans liv på nätet. Filmerna görs även i en engelsk version, om Eddie. Abbe/Eddie-filmerna finns även att ladda ned till mobilen.

Utredning om skydd av barn och unga mot skadlig mediepåverkan

I maj 2008 tillsätter regeringen en särskild utredare för att se över filmgranskningslagen och skyddet av barn och unga mot skadlig mediepåverkan och bedöma utformningen av en ändamålsenlig myndighetsstruktur på området. Medierådet bistår utredaren med erfarenheter och konkreta förslag.

Utredningens förslag, "Avskaffande av filmcensuren för vuxna – men förstärkt skydd för barn och unga mot skadlig mediepåverkan" (SOU 2009:51), överlämnas i juni 2009. Utredaren föreslår en ny

"Mamma är ganska förstående, men pappa stör sig väldigt på att vi sitter och spelar World of Warcraft. Han var väldigt emot att jag och min syster skulle få varsin dator. Ändå sitter han själv vid sin egen dator och laddar ner och sådant. Han stör sig väldigt på att vi sitter och spelar just WoW. Det är någonting han har emot det för han tycker att det bara är lek. Men att han sitter och surfar på Tradera är inte alls lek. Det är något av ett hett diskussionsämne hemma. Ett tag stängde han av bredbandet klockan 12 på natten. Han inbillade sig att vi inte skötte skolan. [...] Att vi inte sover tillräckligt var nog hans starkaste argument."

**(ATT LEVA I WORLD OF WARCRAFT.
MEDIERÅDET 2007)**

mediemyndighet dit alla Medierådets uppgifter överförs och förstärks, liksom uppgiften att granska film för barn under 15 år, som ligger under Statens biografbyrå. Samtidigt föreslås att myndigheten Statens biografbyrå läggs ned liksom kommittén Medierådet.

Remissvaren är genomgående positiva och i juni 2010 överlämnas propositionen "Filmcensuren för vuxna avskaffas – skyddet för barn och unga mot skadlig mediepåverkan stärks" (prop. 2009/10:228) till riksdagen. I december samma år fattar riksdagen de beslut om lagändringar som krävs för att avskaffa vuxencensuren och avveckla Statens biografbyrå. Därmed möjliggörs propositionens förslag om att föra samman Medierådets samtliga uppgifter med vissa återstående uppgifter från Biografbyrån i en ny myndighet. Statens medieråd bildas från 1 januari 2011 och därmed upphör Medierådet som kommitté efter 20 år.

.....

”Statens och samhällets insatser bör inte i första hand koncentreras på tillsyn och granskning utan fokusera på barns och ungas medievanor i stort och inriktas på kunskap, information och på att stärka föräldrar att ta sitt föräldraansvar.”

.....

Lena Adelsohn Liljeroth (Kulturminister från 2006)

Medierådet har tagit plats i samhällsdebatten med sin expertkunskap, säger Lena Adelsohn Liljeroth. Rådets röst har nyanserat och balanserat den diskussion som uppstått när det till exempel gäller videovåld, datorspel och ungas internetanvändning. Medierådet har också bidragit till att i omvärlden föra ut en bild av Sverige som ett progressivt land när det handlar om arbetet med frågor om skydd av barn, menar hon.

Lena Adelsohn Liljeroth blev Kulturminister i den ny tillträdde alliansregeringen i oktober 2006 och några månader senare chef för det nya kulturdepartement som inrättades 2007. Innan dess hade hon suttit en mandatperiod som riksdagsman och bland annat varit ledamot av kulturutskottet. I sin roll som Kulturminister har hon legat bakom de initiativ som lett fram till bildandet av den nya mediemyndigheten 2011.

Dagens medielandskap ser helt annorlunda ut än för bara 10 år sedan, konstaterar Lena Adelsohn Liljeroth. Den tekniska utvecklingen av olika distributionsformer går allt snabbare. Idag handlar diskussionen om barn och medier lika mycket om användningen av medierna som om själva innehåll. De risker man talar om numera hänger mycket samman med att barn och unga kan använda medierna interaktivt och är de första att ta till sig ny teknik. Barnen är de nya superanvändarna och de börjar sin bana som medieanvändare vid mycket låg ålder, konstaterar hon.

Lena Adelsohn Liljeroth noterar vidare att i det nya medielandskapet är barnen inte bara konsumenter utan även producenter. De är aktiva medskapare av hela den digitala kommunikationskulturen. Men hon ser också att det finns ett generationsglapp i kunskapen om och användningen av de digitala medi-

erna och ett stort behov av öka kunskapen hos vuxna om ungas digitala liv.

Medierådets uppdrag att följa och vara expert på utvecklingen av barns och ungas mediesituation har varit mycket viktigt och det är en kunskap som efterfrågas av allt fler aktörer, konstaterar Lena Adelson Liljeröth.

Hur ser du på behovet av skydd för barn och unga? Vilka är de viktigaste utmaningarna i dagens medielandskap?

Skyddet av barn och unga mot skadlig mediepåverkan är viktigt, inte minst eftersom medier blir en allt större del av barns och ungas vardag. Det nya medielandskapet ger stora möjligheter för oss att vara kreativa och aktivt delta i samhällsdebatten. Men vi vill också lära barn att ta eget ansvar för sina handlingar och göra dem medvetna om såväl risker som de stora möjligheter som finns. Det är positivt att verksamheten idag handlar mer om ansvarsperspektivet och mindre om skyddsperspektivet.

Lena Adelson Liljeröth menar vidare att den nya medieanvändningen ställer krav på att medborgarna kan bedöma och kritiskt granska information. Det är därför viktigt att stärka barn och unga som mediekonsumenterna och att ge dem redskapen för att förstå och kritiskt kunna bedöma och granska information.

En annan viktig del i arbetet med dessa frågor är att ge vuxna insyn i, och förståelse för, den medieverklighet som barn och unga befinner sig i, understryker Lena Adelson Liljeröth. Unga människors kunskap om digitala medier och internet är betydligt mer omfattande än föräldrars och andra vuxnas. Samtidigt är de ungas erfarenheter av livet mer begränsade. Kulturdepartementets arbete tillsammans med Medierådet de senaste åren har därför inriktat sig på frågan om mediekompetens och att överbrygga den digitala klyftan, konstaterar hon.

När man pratar om att skydda barn och unga associerar somliga till förbud, regleringar och censur, medan andra tänker på att stärka unga människor i sin roll som mediekonsumenterna genom upplysning och information? Hur ska man se på relationen mellan dessa båda synsätt?

Även om den straffrättsliga regleringen är en viktig del i skyddet, kan den aldrig utgöra annat än ett komplement i arbetet med att minska riskerna i

mediesamhället, anser Lena Adelson Liljeröth. De förebyggande insatserna är därför mycket viktiga. Vi skyddar bäst barn och unga som medieanvändare genom att lära dem kritiskt granska och bedöma information. Kunskapen om vad medierna är och hur de fungerar är grundläggande för att de ska kunna användas som demokratiska verktyg. Statens och samhällets insatser bör inte i första hand koncentreras på tillsyn och granskning utan fokusera på barns och ungas medievanor i stort och inriktas på kunskap, information och på att stärka föräldrar att ta sitt föräldraansvar, menar hon.

Lena Adelson Liljeröth framhåller att det svenska förhållningssättet angående barns användning av datorer och internet är att det ska vara en tillgång för så många som möjligt och att barnen ska lära sig att tänka kritiskt, granska källor, vara öppna och berätta för vuxna vad de är med om.

Att stärka branschens självreglerande arbete är också en bra väg att gå i arbetet med dessa frågor, menar Lena Adelson Liljeröth vidare. Här är det viktigt att noga följa utvecklingen inom branschen, både för att kunna driva på självregleringen och kunna ta ställning till om nuvarande lagreglering och tillämpning av regelverket är tillräcklig, eller om ytterligare insatser behövs, säger hon.

Efter 20 år i kommittéform är det dags för Medierådets verksamhet att föras över till en ny mediemyndighet. Vilka avväganden har legat bakom detta beslut?

Det har länge funnits ett behov av ett samlat grepp för skydd av barn och unga och av att anpassa nuvarande lagstiftning och förebyggande insatser till utvecklingen av nya medier och medievanor, förklarar Lena Adelson Liljeröth. Förslaget om att avskaffa filmcensuren medför att biografbyråns reglerande roll och funktion minskar och att filmgranskningen får ett fokus på barn och unga. Detta har öppnat för en sammanslagning med den verksamhet som bedrivs av Medierådet. En större plattform med en bredare kunskap skapas, vilket ger goda förutsättningar att agera samlat och finna nya former för samarbete mellan staten, branschen, konsumentorganisationer och andra aktörer. Förändringen innebär också en harmonisering med våra nordiska grannländer, vilket underlättar det nordiska samarbetet. En organisation med samlad kompetens blir också en tydligare aktör inom EU-samarbetet. Det känns tryggt att Medierådet finns med som svensk representant i det stora arbete som pågår i Europa för att främja en säkrare

användning för barn och unga av internet och andra nya medier. Frågor om barn och unga i dagens medielandskap är ett inte helt okontroversiellt område. Det omgärdas av många blandade känslor och olika förslag till lösningar, av vilka vi i Sverige inte delar alla. Det blev tydligt i diskussioner vid vår svenska EU-konferens 2009, Promoting a Creative Generation, konstaterar Lena Adelson Liljeroth.

Medierådet har samlat på sig mycket kompetens under sina två decenniers arbete och har också fått beröm för sitt öppna och utåtriktade sätt att arbeta. Hur kan man garantera att denna kompetens kommer nya myndigheten till del och att detta arbetssätt får leva kvar?

I propositionen står att en ny myndighet på medieområdet bör inrättas med uppdrag att skydda barn och unga mot skadlig mediepåverkan och att stärka dem som medvetna medieanvändare, konstaterar Lena Adelson Liljeroth. Det står även att den verksamhet som i dag utförs av Medierådet ska överföras till den nya myndigheten och i propositionen förs just detta framgångsrika arbete inom Medierådet fram som modellen för den nya myndighetens arbete. Vi har tillsatt en organisationsutredning som har i uppdrag att förbereda och genomföra bildandet av den nya myndigheten. Utredningen ska bl.a. bedöma vilken kompetens som är nödvändig för myndighetens verksamhet, berättar hon.

Att vara en statlig myndighet på medieområdet är inte helt okontroversiellt. Hur bör en statlig myndighet på medieområdet agera? Vilka frågor bör prioriteras?

I den nya myndigheten är det barns och ungas perspektiv som står i förgrunden för verksamheten, inte medierna i sig, betonar Lena Adelson Liljeroth. Utgångspunkten för det statliga arbetet med skydd av barn och unga i mediasamhället fortsätter att vara FN:s barnkonvention som föreskriver att barn ska ha en generell rätt till yttrande- och informationsfrihet, men att de samtidigt ska skyddas mot framställningar som kan vara skadliga. Vår organisationsutredning, som arbetar för fullt just nu, ska bl.a. lämna en verksamhetsplan och underlag till regleringsbrev för myndigheten. Innan vi har fått det underlaget är det för tidigt att svara på frågor om prioriteringar, utöver vad som framgår av propositionen om den nya myndighetens verksamhet, säger Lena Adelson Liljeroth till sist.

Tjugo år senare

När Medierådets verksamhet i kommittéform avslutas 2010 domineras barns och ungas medievardag av två medieformer som i princip var okända och otänkbara 1990, internet och datorspel. Medielandskapet har förändrats på ett sätt som är svårt att föreställa sig tjugo år tidigare.

Från en mediekonsumtion med en tydlig avsändare och mottagare, som främst sker tillsammans med andra i biograf eller i familjens vardagsrum, har situationen radikalt förändrats. Både datorspel och internet används främst i det egna rummet och i synbar enskildhet. Båda medierna är interaktiva, dvs. användaren konsumerar inte bara ett färdigproducerat innehåll utan kan också påverka handlingen och vara medproducent till både innehåll och kommunikation.

2010 har de flesta hushåll i Sverige tillgång till internet, och nätet utgör en integrerad del av de ungas liv. De som är under 15 år känner inte till ett liv utan internet, de har fötts in i det digitala samhället som är lika självklart som luften de andas. 97 procent av tonåringarna och 42 procent av 4-åringarna är online. Alltmer av tv-tittandet flyttar över till datorn och man ser tv-program och filmer när man själv vill och inte när de sänds på tv eller visas på biograf.

2010 gäller debatten om mediepåverkan i mindre grad innehållet i medierna, som våld eller pornografi. I stället ligger fokus på risker med själva medieanvändningen. I fokus för debatten står dels den omfattande tid som barn och unga tillbringar framför skärmen, dels risker med interaktionen, t.ex. mobbning, att kränkande bilder sprids eller att barn kontaktas av personer som vill dem illa.

Behovet av att skydda barn och unga i deras medievardag har inte minskat sedan 1990, men det har ändrat fokus och växt i omfatt-

ning och komplexitet. Förhoppningsvis kan de förebyggande metoder som Medierådet arbetat med vara bärkraftiga även i framtidens ännu okända medielandskap.

"Elin som är 13 år berättar först att hon och en killkompis bestämt sig för att gå på en Idol-uttagning i kycklingdräkter. Det är tydligt att detta är ett uttryck för att de vill distansera sig gentemot programmet och vara lite 'coola'. När vi pratat lite mer så kryper det fram att Elin visst skulle vilja vara med 'på riktigt' men hon är orolig för att hon skulle bli ledsen om hon fick negativ kritik från juryn samtidigt som hon vet att om man inte är tillräckligt bra så är det så det kan gå."

(JAG SER MIG. MEDIERÅDET 2010)

”Det arbete som Medierådet bedrivit har varit framgångsrikt.”

Citatet är från regeringens proposition ”Filmcensuren för vuxna avskaffas – skyddet för barn och unga mot skadlig mediepåverkan stärks”(prop. 2009/10:228). Inför denna rapport har Medierådets nuvarande ledamöter och experter samt kansliets personal ombetts tolka detta omdöme, med utgångspunkt i sina respektive erfarenheter. Syftet har varit att utkristallisera faktorer som kan fungera även i annat förebyggande informationsarbete. De har ombetts svara på två frågor:

1. Resultat/förändringar som du anser Medierådet åstadkommit i samhället
2. Framgångsfaktorer som ligger bakom dessa resultat

Nedanstående text är hämtat ur deras svar. I många har fall liknande svar getts och de har då sammanfogats till en synpunkt.

Ledamöters och experters tolkning

1. Resultat/förändringar som du anser Medierådet åstadkommit i samhället
 - har bidragit till en mycket balanserad debatt inom området
 - har lyckats avdramatisera fenomenet unga och medier och troligen förhindrat flera s.k. moraliska paniker
 - har ökat kunskapen om barn och medier (t.ex. genom Ungar & Medier)

- har bidragit till att öka kunskapen genom att producera bra och informativt material i form av rapporter, seminarier och en lättillgänglig hemsida
- har tagit fram verklighetsanpassade råd till föräldrar och andra vuxna
- har varit en aktiv aktör när det gäller att hålla frågan om unga och medier på agendan
- har initierat viktiga debatter som "Döden på nätet" och "Hur säkra är sociala nätverkssajter för barn och unga?" under senaste året
- har bidragit till tillkomsten av PEGI-märkningen av datorspel
- har deltagit aktivt i andra intressenters initiativ inom området
- har tagit fram nya metoder som "ungdomspanelen", som också fått genomslag inom EU
- har lyckats hantera en relativt bred verksamhet med hjälp av en lika relativt sett begränsad budget

2. Framgångsfaktorer som ligger bakom dessa resultat

- en stabil organisation
- en kompetent och engagerad personal
- en stabil, erfaren och mycket kunnig kanslichef
- en långsiktighet i arbetet
- en strävan att se nätets positiva sidor (dvs. inte bara hot och risker)
- en god relation till andra berörda/relevanta aktörer i samhället
- saklighet
- kunnighet
- ungdomsdeltagande
- egna undersökningar/faktainsamlingar
- hemsidan www.medieradet.se
- gratis material

**"Alltså, ibland har man lust att gå
dit och säga till dom att dom säger en
massa taskiga saker. Man vill säga: Nej.
Till exempel sa Anders Bagge: 'Vem
har skickat hit dig?' till en tjej som
kanske inte sjöng sådär jättebra. När
hon svarade: 'Min mamma', så sa Anders
Bagge: 'Din mamma har dålig smak.'
Det var så taskigt sagt."
(JAG SER MIG. MEDIERÅDET 2010)**

Sammanställning av kanslipersonalens tolkning

1. Resultat/förändringar i samhället som du anser Medierådet åstadkommit i samhället

- vi har varit en balanserande och nyanserande kraft i debatten om barns och ungas medievanor och riskerna med detta
- vi har förebyggt moralpanik-attacker av samma skala som videovåldsdebatten (där har vi nog haft en del hjälp av medieutvecklingen i stort, men ändå...)
- vi ifrågasätter och visar en balanserad bild av alla faror på nätet. Kanslichefen sitter t.ex. i TV:s morgonsoffa och ifrågasätter beroendebeteckningen på barn som spelar mycket datorspel
- vi har fått allmänhetens förtroende genom att basera vårt arbete på fakta
- vi har tagit fram unik kunskap på områden som tidigare varit outforskade
- vi har spridit viktig information på ett lättfattligt och rakt språk
- verktyg har spridits i både digital- och pappersform

- vi har lyckats ingjuta en känsla av handlingskraft och konstruktivitet hos dem som deltagit på våra regionala seminarier. De har fått balanserad fakta och kunskap i kombination med konkreta verktyg via verktygslådan, så de har kunnat ta tag i frågorna direkt och jobba vidare på hemmaplan
- vi har genom information och utbildning lyckas stärka föräldrars och nära-barn-professionellas självförtroende att ta sitt vuxenansvar även när det gäller nya medier
- vi har starkt bidragit till att ungas liv på nätet blivit ett samtalsämne, både i familjen, skolan och bland andra yrkesgrupper
- vi lugnar föräldrar som är oroliga över sina barns medieanvändning
- vi har bidragit till att nyckelpersoner från olika samhällssektorer kommit i kontakt med varandra och fått större förståelse för varandras perspektiv när det gäller barn, unga och medier, framför allt genom de nätverk vi började bygga upp med SAFT-projektet och senare genom referensgrupperna för våra projekt. Barnrättsorganisationer, politiker, IT-företag och myndigheter har haft mycket att lära av varandra och vi har skapat en arena där dessa kunnat mötas
- vi har testat, genomfört och utvärderat en mängd olika metoder och arbetssätt, som många har haft nytta av och inspirerats av
- vi har etablerat bilden av Sverige som innovativt och långt framme när det gäller våra frågor bland europeiska kollegor på området
- vi engagerar ungdomar i samtal om dem själva
- vi har uppmärksammat Safer Internet Day (SID) i Sverige
- vi har engagerade ledamöter

2. Framgångsfaktorer som ligger bakom dessa resultat

- vi har fokuserat på fakta, gjort flera större studier och tolkat resultaten balanserat, utan att överdriva riskerna
- vi har konsekvent argumenterat för att man måste hålla sig till forskningsresultat och det man vet i debatten om riskerna med mediebruk
- vi har genomfört flera mycket omfattande kvantitativa undersökningar om barns och ungas medieanvändning som vilar som ett fundament i botten på allt vårt arbete
- vi arbetar mycket utåtriktad och med en variation av metoder för att förmedla information om våra frågor till olika målgrupper
- vi producerar allt från djuplodande rapporter till snabblästa check- och tipslistor
- vi har en god relation till medierna som ofta anlitar oss för expertkommentarer
- vi har framstått som sakliga, kunniga och erfarna inom vårt område, tack vare talespersonernas gedigna erfarenhet och kompetens
- vi har haft ett enkelt budskap under längre tid, "Hur har du haft det på nätet idag?"
- vi har skapat ett stort nätverk av organisationer och yrkesverksamma som stödjer vårt arbete och bidrar med expertkunskap
- vi har varit tvungna att vara bra på nätverkande eftersom vi själva är så få och har haft förhållandevis små resurser
- vi tog tidigt fasta på att unga är erfarna nätanvändare, att man måste ha ömsesidigt kunskapsutbyte mellan unga och vuxna, t.ex. via ungdomspaneler
- vi startade trenden med ungdomspaneler
- vi har låtit unga själva komma till tals och berätta hur de använder och upplever medier, främst på ungdomspaneler i samband med seminarier

- vi har haft en icke-rigid struktur med stor frihet som tillåtit informella kontakter och initiativ
- vi har haft ett självständigt kansli med hög kapacitet/sakkunskap

"I början så blir alla väldigt förvånade över att man är tjej. Jag började spela dator när jag var tretton tror jag. Innan det hade jag spelat Mutant och rollspel. Men när jag var tretton tog datorspelet över. Det var ju ingenting man gick omkring och gjorde en grej av. Jag tänkte inte så mycket på att det var något särskilt med det. Men sen fick folk höra att jag skulle åka på Dreamhack. Då blev många spelare runt mig förvånade och kunde säga 'Är du sån? Wow! Vi ska ha LAN, vill du vara med?'"

(VÄRLDEN SOM SPELPLAN. MEDIERÅDET 2010)

Bilaga 1. Intervjuade personer

Kristina Ahlinder	<i>(Ordförande i rådet 2009–2010)</i>
Cecilia von Feilitzen	<i>(Expert i rådet 1990–2003)</i>
Johan Forsberg	<i>(F.d. informationschef Lunarstorm)</i>
Bengt Göransson	<i>(Utbildningsminister 1989–1991)</i>
Anette Holmqvist	<i>(Redaktör för "Kolla Källan"/Skolverket)</i>
Peter Irgens	<i>(Internationell sekreterare för BRIS)</i>
Pia Kjellander	<i>(Sakkunnig i rådet 2002–2005)</i>
Richard Lagercrantz	<i>(Huvudsekreterare i rådet 1990–1995)</i>
Lena Adelsohn Liljeroth	<i>(Kulturminister från 2006)</i>
Jonas Linderöth	<i>(Expert i rådet 2006–2010)</i>
Cecilia Modig	<i>(Ordförande i rådet 2000–2003)</i>
Anna Serner	<i>(Ledamot i rådet 2003–2009)</i>
Per Strömbäck	<i>(Språkrör för Dataspelsbranschen)</i>
Ewa Thorslund	<i>(Ledamot i rådet 2003–2010)</i>

Bilaga 2. Publikationer 1990–2010

Ungar & Medier. 2010.

En uppföljning av Ungar & Medier 2005, 2006 och 2008. För fjärde gången har 2000 barn och unga mellan 9 och 16 år samt 2000 föräldrar tillfrågats om ungas medievardag.

Småungar & Medier. 2010.

Rapporten beskriver medieanvändningen hos barn mellan 2 och 9 år. Det är en delrapport av den stora undersökningen Ungar & Medier och det är första gången som fakta om de allra yngsta barnens medievanor tas fram.

Världen som spelplan. 2010.

Jonas Linderoth och Camilla Olsson

En kvalitativ rapport om onlinespel som sociala mötesplatser där människor som kanske annars aldrig hade kommit i kontakt med varandra möts. Ålderskillnader, nationalitet och social klass blir inte lika centralt som det är på andra sociala arenor. I rapporten ger nio personer sin bild av vardagliga möten i spelvärlden.

Jag ser mig. 2010.

Katarina Graffman och Johan Fredriksson

Rapporten är en etnografisk undersökning av barns och ungas förhållande till programmet Idol ger en kunskap om hur barn och unga uppfattar och konsumerar Idol där forskaren har suttit med i soffan hos ett antal familjer. Utöver det har även intervjuer

gjorts och en s.k. netnografi – en innehållsanalys av vad som sägs om Idol i diskussionsforum online. Studien fokuserar på barn och unga mellan 8 och 17 år.

Ungar & Medier. 2008.

En uppföljning av Ungar & Medier 2005 och 2006. En omfattande studie om medievardagen för barn och unga, byggd på deras egna erfarenheter.

Att leva i World of Warcraft. 2007.

Jonas Linderoth och Ulrika Bennerstedt

Rapporten studerar högkonsumtion av det populära online-spelet World of Warcraft genom intervjuer med ett antal ungdomar som berättar om livet kring spelet, vad som lockar och vad som leder till konflikter. Rapporten ger en unik insyn i vad omfattande online-spelande innebär och nyanserar den problembild som förekommer i mediedebatten.

Ungar & Medier. 2006.

En uppföljning av Ungar & Medier 2005 som var den första omfattande studien om medievardagen för barn och unga, byggd på deras egna erfarenheter. Denna gång tillfrågas även föräldrar till barn om deras uppfattningar kring barns medieanvändning.

Koll på porr. Antologi, 2006.

En antologi om pornografi där experter med skilda bakgrunder skriver om fakta, erfarenheter och tankar i ämnet. Här finns information om flickors porrtittande och om nya sex- och skönhetsideal som påverkar både kvinno- och mansrollen. Här berörs också existentiella frågor, som vilken sexualitet vuxenvärlden anser "normal" eller önskvärd.

Ungar & Medier. 2005.

Den första omfattande studien om medievardagen för barn och unga, byggd på deras egna erfarenheter. Här ges svar på vilka medier de använder, hur länge och varför.

Mer tecknat? Animerade tv-program – marknad, utbud, barn och föräldrar. 2004.

Cecilia von Feilitzen. Nr. 31 i Medierådets skriftserie.

En beskrivning av marknad och inköpsrutiner för animerade program samt en detaljerad analys av en veckas programutbud. Här intervjuas också barn och föräldrar om hur de upplever ”tecknat”.

Tittarögon. En rapport om vad som bestämmer TV-utbudet. 2003.

Lars Grip. Nr. 30 i Medierådets skriftserie.

En rapport om vilka faktorer och beslut som ligger bakom det utbud av filmer, serier och såpor vi tittare möter i tv-rutan.

Barnens nät – Nätets barn. Referat från ett kunskapsseminarium om barns och ungdomars Internetvanor. 2003.

Nr 29. i Medierådets skriftserie.

Ett referat från ett kunskapsseminarium om barns och ungdomars internetvanor som hölls i Stockholm i november 2002, i samarbete mellan Vårdsskildringsrådet och IT-kommissionen.

Popcorn. Unga tankar om film och filmvåld. 2002.

Redaktör: Ann Katrin Agebäck. Nr. 28 i Medierådets skriftserie.

En rapport där 400 elever från 12 svenska gymnasieskolor spridda över hela landet skriver om sina personliga erfarenheter och intryck av film och filmvåld.

Tillsammans. Erfarenheter av regeln om vuxenmedverkan på biograf. 2002.

Redaktör: Ann Katrin Agebäck. Nr. 27 i Medierådets skriftserie

En uppföljning av regeln om vuxenmedverkan som innebär att barn under sju år i vuxens sällskap får se filmer på biograf med åldersgränsen från sju år, samt att barn under elva år i vuxens sällskap får se filmer med åldersgränsen från elva år.

Stäng inte av! Film som verktyg för samtal. 2001.

Åke Sablin. Nr. 26 i Medierådets skriftserie.

Skriften beskriver hur en skola som hamnat i kris på grund av aggressiva och utåtagerande elever kan förändra situationen genom samtal kring film.

Våldsamt populärt. 1990-talets mest sedda filmer och videogram. 2000.

Astrid Söderbergh Widding. Nr. 25 i Medierådets skriftserie.

En genomgång av de tio mest sedda filmerna på biograf under respektive år av 1990-talet.

Veckans brott. En studie av våld i Reality TV-program. 2000.

Ulf Dalquist. Nr. 24 i Medierådets skriftserie.

Skriften beskriver hur TV-program som Efterlyst och Razzia skildrar våld, brott, polis och brottslingar samt diskuterar vilken samhällsbild programmen förmedlar till publiken.

Tusen flickor om film och våld. 2000.

Redaktörer: Karin Stigbrand och Sofie Stolpe.

Nr. 23 i Medierådets skriftserie.

En antologi som handlar om hur flickor ser på film, och speciellt på våldsamma filmer. Skriften innehåller artiklar av kvinnliga forskare samt en statistisk undersökning med flickor i 16–20-årsåldern.

Monstermassakern. Datorspelens lockande värld. 1999.

Jan Christofferson. Nr. 22 i Medierådets skriftserie.

En grundläggande genomgång av spel som kvantitativt sett innehåller mycket våldsskildringar. Skriften ger en inblick i spelens innehåll, sociala funktion, hur de spelas och vad som lockar i spelen. Skriften tar även upp åldersmärkning av spel.

Gränslöst – Om TV, våld och ansvar. 1999.

Johan Cronström. Nr. 21 i Medierådets skriftserie.

En uppföljande kvantitativ studie om omfattningen av våldsskildringar i både fiktions- och nyhetsprogram i de sex största tv-kanalerna.

Man ville vara hjälte... Unga kriminella om faktiskt våld och filmvåld. 1998.

Guðrun Uddén. Nr. 20 i Medierådets skriftserie.

Rapporten innehåller djupintervjuer med åtta kriminella pojkar om deras erfarenheter och tankar om verkligt våld och medie-våld. Studien ansluter till ett forskningsprojekt vid polishögskolan i Oslo. Samproduktion med Brottsförebyggande rådet (BRÅ).

Piteåmodellen – när eldsjälarna gjort sitt! 1997.

Kristina Hansson. Nr. 19 i Medierådets skriftserie .

En dokumentation av ett stegvis arbete inom en kommun för att ge medieundervisningen en given plats. Skriften skildrar processen från en ensam eldsjäls arbete till en av Skolstyrelsen antagen handlingsplan för mediekunskap.

Mediekunniga lärare? – Om lärarhögskolorna och mediepedagogiken. 1997.

*Karin Stigbrand och Margareta Lilja-Svensson.
Nr. 18 i Medierådets skriftserie.*

En inventering av mediekunskapens ställning vid landets lärarutbildningar, i relation till läroplaner och politiska visioner.

Argument i repris – pressdebatten om medievåld. 1997.

*Jan Christofferson samt Carin Daal och Evalena Tholin.
Nr. 17 i Medierådets skriftserie.*

En studie av pressdebatten om våld i media mellan 1991 och 1994, med tonvikt på vilka ämnen och grupper som dominerat debatten, och vilka yttre händelser som initierat den.

Toppmötet – om TV:s och barns rättigheter. 1996.

Cecilia von Feilitzen. Nr. 16 i Medierådets skriftserie.

En rapport från en världskonferens i Australien om barns och TV:s rättigheter, med överblick över mediesituationen för barn i olika delar av världen. Skriften innehåller också idéer om ett bättre TV-utbud för barn samt en genomgång av FN:s barnkonvention när det gäller barn och medier.

Jakten på videovåldet – om tillsyn och kontrollörer. 1996.

Ann Katrin Agebäck. Nr. 15 i Medierådets skriftserie.

En redogörelse av tillsynsverksamheten över videomarknaden och dess utveckling under perioden 1991–96, och samhällets successivt förändrade inställning till ”olaga våldsskildring”.

40 timmar i veckan – en studie av våld i sex svenska TV-kanaler. 1996.

Johan Cronström och Birgitta Höijer.

Nr. 14 i Medierådets skriftserie.

En kvantitativ studie om omfattningen av våldsskildringar i de största svenska TV-kanalerna, med fördelning mellan kanaler, programtyper och sändningstider, samt en beskrivning av våldsskildringarnas innehåll och struktur.

Inre och yttre hotbilder. Psykoanalytiker ser på våld i media. 1996.

Anders Berge, Magnus Kihlbom, Else-Britt Kjellqvist, Rolf Künstlicher och Andrzej Werbart. Nr. 13 i Medierådets skriftserie.

En antologi där fem verksamma psykoanalytiker skriver om ondska och våld i media och hur det kan påverka människors psyke och inre utveckling.

TV – bundsförvant eller fiende? Om barn, föräldrar och TV-tittande. 1995.

Inga Gustafsson, Leni Filipson och Gisela Eckert.

Nr. 12 i Medierådets skriftserie.

En skrift om hur föräldrar och barn hanterar TV-tittandet inom hemmet; vad barnen ser, vilka regler som gäller, vad som uppfattas som spännande, skrämmande eller skadligt.

BBS – kommunikation. Vad är det? Om användningen av de elektroniska anslagstavlor. 1995.

Christina Bäcker och Christer Rindeblad.

Nr. 11 i Medierådets skriftserie.

En skrift om datorkommunikation via Bulletin Board Systems; innehåll, användningsområden och etiska frågeställningar.

Våldet i bildmedierna. Reflektioner utifrån en attitydundersökning. 1995.

Charles Westin. Nr. 10 i Medierådets skriftserie.

En attitydundersökning om svenska folkets tankar och åsikter om våldsskildringar i medier och hur de påverkar människor.

Våldsskildringar i TV-nyheter. Produktion, utbud, publik. 1994.

Birgitta Höijer. Nr. 9 i Medierådets skriftserie

En studie av våldsskildringar i TV:s nyhetssändningar och förändringen av dessa mellan 1979–1993, med jämförelse mellan public service- och kommersiella kanaler.

Våldsfilmer på Folkets Bio. Ett mediepedagogiskt projekt. 1994.

Charlotta Denward. Nr. 8 i Medierådets skriftserie.

En beskrivning och utvärdering av ett projekt med analys av våldsskildringar på film för skolungdomar vid Folkets Bio i Lund.

Samtal i Hollywood – en reserapport. 1993.

Ann Katrin Agebäck. Nr. 7 i Medierådets skriftserie.

En reserapport som jämför amerikansk filmgranskning med svensk när det gäller våldsskildringar och ger en inblick i produktionsvillkor och attityder till våld inom Hollywoods filmindustri.

Kontroll, granskning och censur av film, en nordisk inventering – med utblickaräven mot andra länder. 1993.

Redaktör: Richard Lagercrantz. Nr. 6 i Medierådets skriftserie.

En presentation av lagstiftning och kontroll av biograffilm och videofilm i främst de nordiska länderna, med utgångspunkt i eventuella möjligheter till samsyn och samordning.

**Om medieverkstäder, lokal-TV och annat ...
Nya sätt att producera, utbilda och tänka. 1993.**

Redaktör: Karin Stigbrand. Nr. 5 i Medierådets skriftserie.

En antologi där skribenter från Norden bidrar med erfarenheter och diskussioner om mediepedagogiskt arbete, med utgångspunkt i det praktiska skapandet i medieverkstäder.

Konsumentinformation om videogram – Finns den? 1992.

Ann Katrin Agebäck. Nr. 4 i Medierådets skriftserie.

En studie av konsumentinformation om videofilmer, med betoning på registret vid Arkivet för ljud och bild, och de nya regler som infördes genom lagändring 1991.

Min syn på våldet i bildmedierna. Reflektioner av sju riksdagsledamöter. 1992.

Redaktör: Richard Lagercrantz. Nr. 3 i Medierådets skriftserie.

Rapporten låter en riksdagsledamot från varje parti skriva om sina personliga upplevelser och tankar om våld på film.

Om datorspel. 1991.

Kai Honkonen och Magnus Rehn. Nr. 2 i Medierådets skriftserie.

I skriften ger två högskolestudenter i kommunikationsvetenskap sin bild av datorspelens innehåll, hur de används bland ungdomar och varför de attraherar unga spelare.

Mediekunskap i skolan. Vad vet vi? Vad gör vi? 1991.

Karin Stigbrand. Nr. 1 i Medierådets skriftserie.

Skriften är en omarbetning av Stigbrands doktorsavhandling, som beskriver mediekunskap i skolan med de problem och möjligheter som omger ämnet, inklusive förslag till förändringar.

”Det är riktigt roligt och jag har skapat många kontakter. Jag har en kompis från Estland som jag fortfarande pratar med. En annan från USA som jobbar för regeringen och tillverkar vapen. Han är civilingenjör på ett företag som tillverkar stora bomber och det är väldigt hysch-hysch. Jag sitter fortfarande och spelar Day of Defeat med honom. Han är väl ett par tre år äldre än mig. (...) Det är en väldigt positiv upplevelse faktiskt. Man pratar väldigt mycket om kultur och sådant, det är ganska intressant, speciellt med ryssar.”

(VÄRLDEN SOM SPELPLAN. MEDIERÅDET 2010)

Detta är en rapport om kommittén **Medierådet**, tidigare **Våldsskildringsrådet** (U1990:03) mellan 1990 och 2010. Den beskriver en unik verksamhet inom Regeringskansliet och svensk statsförvaltning, som bedrivits i ett medielandskap i dramatisk förändring, från videovåld, via internet till onlinespel som World of Warcraft. Förhoppningsvis kan rapporten fungera som inspiration för hur förebyggande arbete och kunskapsspridning inom statens ram kan fungera som komplement till lagstiftning.

Några av de personer som varit delaktiga i Medierådets verksamhet berättar också i intervjuform om sina reflektioner kring rådets arbetsformer och medieutvecklingen i stort. Avslutningsvis finns ett avsnitt om vilka framgångsfaktorer som bidragit till verksamhetens överlevnad, uttryckt av nuvarande ledamöter, experter och kanslipersonal.

Från den 1 januari 2011 inrättas en ny mediemyndighet, **Statens medieråd**. Myndighetens uppdrag blir att skydda barn och unga från skadlig mediepåverkan och stärka dem som medvetna medieanvändare. **Statens medieråd** övertar därmed kommittén Medierådets verksamhet i sin helhet, och kommittén upphör efter tjugo års verksamhet.